

Erfinrichtingsplan

Het Drentse paradijs
eco boeren camping

Vledderdiep 17, Nieuw Weerdinge

INHOUDSOPGAVE

1 Inleiding	3
1.1 Doelstellingen	3
2 Landschappelijke context en historie	4
3 Afstand tot omwonenden	10
4 Erfinrichtingsschets	11
5 Erfinrichtingsplan	12
5.1 Beplantingssoorten bomen	13
5.2 Kwaliteitsimpuls natuur	15
6 Ruimtelijke onderbouwing en milieubeoordeling	16
6.1 Verkeer	16
6.2 Bodem	16
6.3 Archeologie	16
6.4 Flora en fauna	16
6.5 Waterparagraaf	17
6.6 Geluid	17
6.7 Activiteitenbesluit milieubeheer	17
6.8 Luchtkwaliteit	17
6.9 Externe veiligheid	17
7 Bijlage	18
7.1 Boomplantprogramma	18
7.2 Agrarisch natuurbeheer	20
7.3 Landschapsbeheer Drenthe	23
7.4 Planten lijst zure bodems	38
7.5 Kadernota kampeerbeleid gemeente Emmen	41
7.6 Structuurvisie "Emmen, Water"	42

Dit erfinrichtingsplan is onderdeel van de ruimtelijke onderbouwing, die betrekking heeft op het perceel achter en naast de Vledderdiep 17 .

1 inleiding

Naast onze huidige parttime banen willen wij binnenkort een minicamping oprichten om neveninkomsten, maar zeker ook om een plek te bieden voor thuisonderwijsgezinnen om samen te kunnen scholen. Zo ontstaat er voor iedereen een win-win situatie; voor ons een extra inkomsten en ontmoeting van gelijkgestemden, voor onze kinderen extra speelkameraadjes, voor thuisonderwijsgezinnen een plek, voor de gemeente en andere ondernemers in de buurt extra inkomsten van klanten uit heel Nederland.

De gemeente Emmen heeft aangegeven medewerking te willen verlenen, onder voorwaarde dat er sprake is van een goede landschappelijke inpassing van het erf in het landschap. Dit erfinrichtingsplan geeft aan op welke wijze er een kwaliteitsbijdrage geleverd wordt, zodat er sprake is van een sterkere samenhang tussen erf en landschap.

1.1 Doelstellingen

Het plan behelst het oprichten van een minicamping met 25 staanplaatsen, naast en achter Vledderdiep 17 te Nieuw Weerdinge. Op het perceel wordt een klein gebouwtje geplaatst en daarin worden sanitaire voorzieningen gerealiseerd. Het perceel wordt via de bestaande inrit ontsloten. Kampeermiddelen zijn uitsluitend op het terrein toegestaan in de periode van 15 maart tot 1 november. Er mogen geen stacaravans worden geplaatst. Dit is planologisch geregeld in de regels van het bestemmingsplan.

2 Landschappelijke context en historie

Hondsrug, in gebruik genomen voor agrarische doeleinden en kleinschalige winning van turf voor eigen gebruik. De Hottingeratlas uit 1773 – 1794 geeft enkele ontginningsactiviteiten weer. Een kaart van 1850 geeft voor de Hondsrugzone bij de beekdalgronden van de Weedinger Koe Landen veel duidelijker ontginningsactiviteiten weer. De beekdalen werden verdeeld in strokvormige groenlandperceeltjes. De boeren groeven afwateringsslootjes en legden houtwallen als veekering aan.

Het groene kanaal van Nieuw-Weerdinge

Nieuw-Weerdinge is een veenkolonie ten noordoosten van het zanddorp Weerdinge. Het bestaat uit lintbebouwing langs het Weedingerkanaal, met halverwege het dorp een aantal woonbuurten. Nieuw-Weerdinge heeft een groot buitengebied dat voornamelijk bestaat uit landbouwgrond. Het dorp heeft een sportpark en een openluchtwembad. Het groene lint is bepalend voor de identiteit van Nieuw-Weerdinge: lange zichtlijnen en een afwisselende bebouwing. Deze structuur is in de loop van de tijd zeer veerkrachtig gebleken en is flexibel om te transformeren naar gelang programma en vorm. De naoorlogse woonbuurten staan los van het lint en landschap, zijn mono-functioneel en weinig. Het buitengebied wordt gebruikt als open weide- en akker-landschap. Ten westen en noorden van het dorp loopt de ecologische verbindingzone tussen de Hondsrug en Westerwolde.

Geschiedenis

Het veengebied bij Emmen maakte deel uit van het uitgestrekte Bourtangermoor, dat met 50000 hectare tot de grootste veengebieden van West-Europa behoorde.

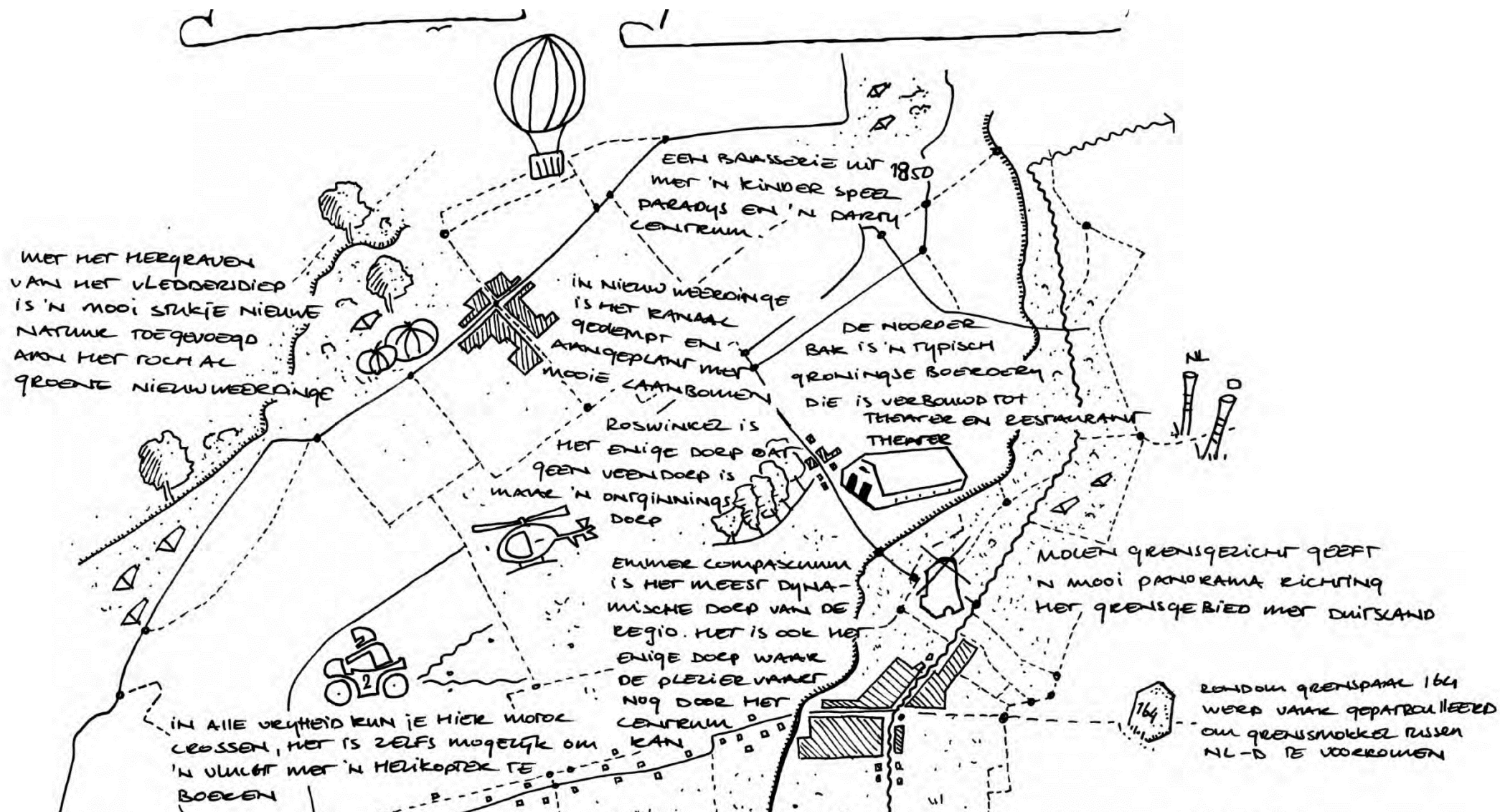
Aan de westkant werd het veen begrensd door de steile rand van de Hondsrug. Deze hoger gelegen delen maken deel uit van het zandgebied. Op de zandgronden ontstonden uitgestrekte bosgebieden. Door het veengebied stroomde kleine beekjes.

Al vanaf de Middeleeuwen is het veen vanaf de randen, zoals de

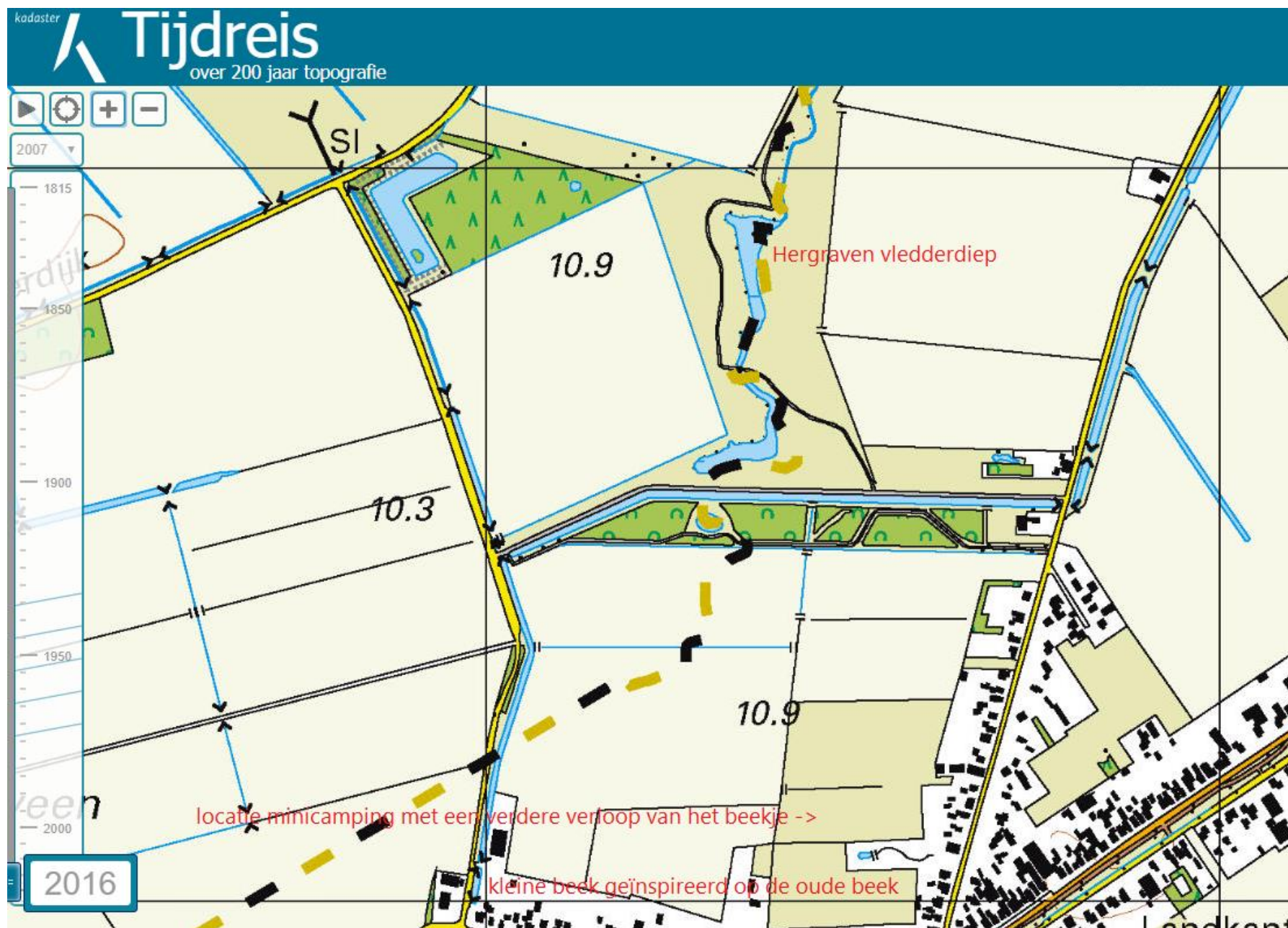

Het perceel achter en naast Vledderdiep 17, is gelegen tussen de weg Vledderdiep en het oude beekje het Vledderdiep of Valtherdiep, dat vroeger direct achter het perceel liep. Eeuwen lang was de omgeving een moerasveengebied met beekjes doorsneden. Later zijn er dijkes aangelegd om door het veengebied te kunnen reizen en voor waterregulatie. Tijdens de eerste decennia van de twintigste eeuw is de beek geleidelijk grotendeels rechtgetrokken.

Rond het jaar 2009 is de beek weer hergraven. Het gaat hier om een gebied, dat is aangelegd rond het Vledderdiep of Valtherdiep, die in de beginjaren van de vorige eeuw is gedempt. Het diep is opnieuw uitgegraven en volgt grotendeels het oude tracé. Er omheen is er een natuurgebied aangelegd en zijn er wandelpaden aangelegd en hier en daar staan bankjes.

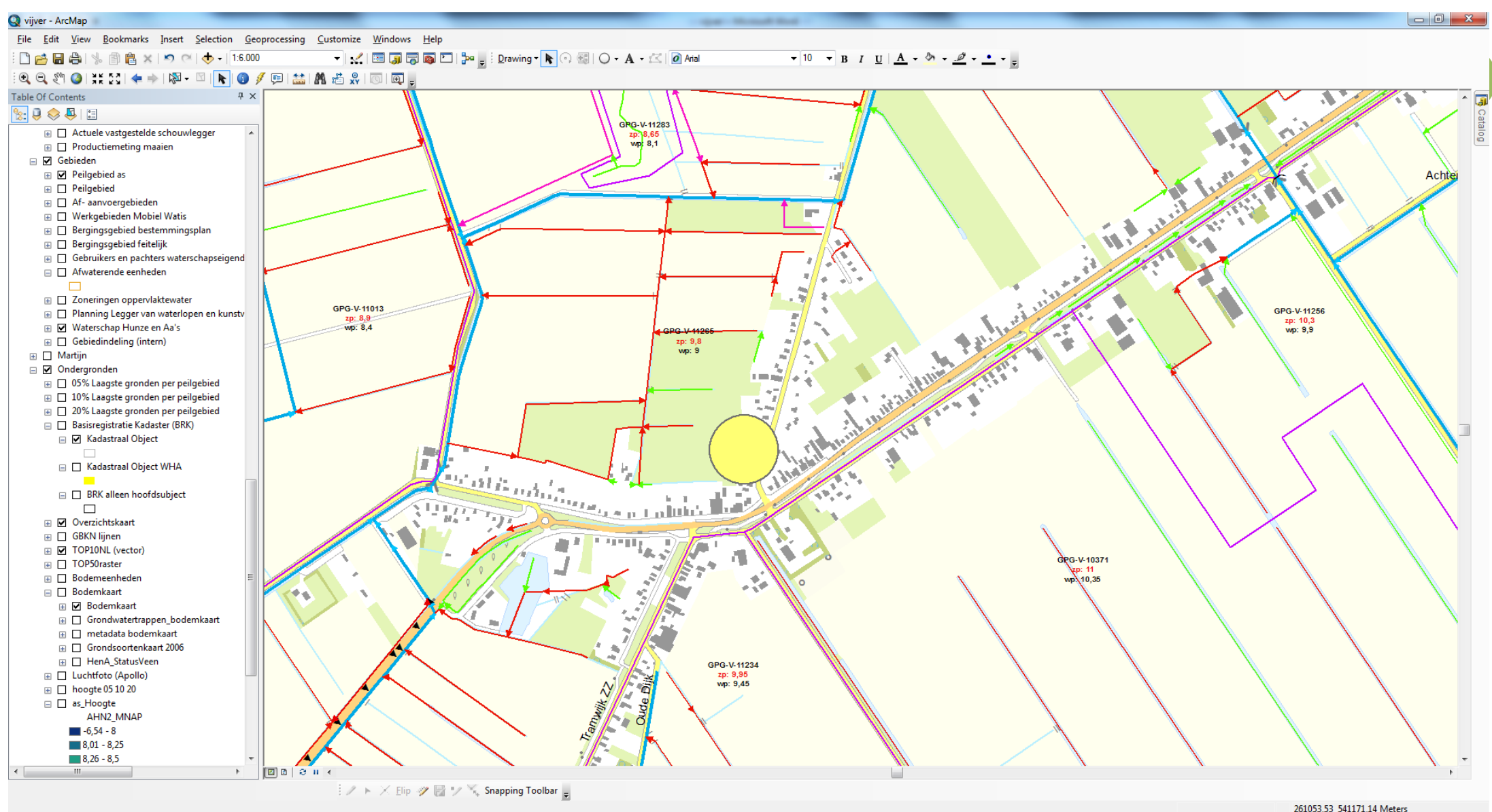

Op het perceel is een klein deel hergraven geïnspireerd op de oude beek en zal verder worden hergraven.

Het waterschap heeft extra informatie gegeven over hoe de beek met vijver te maken en waar je zoal rekening mee moet houden, zoals beschreven hieronder.

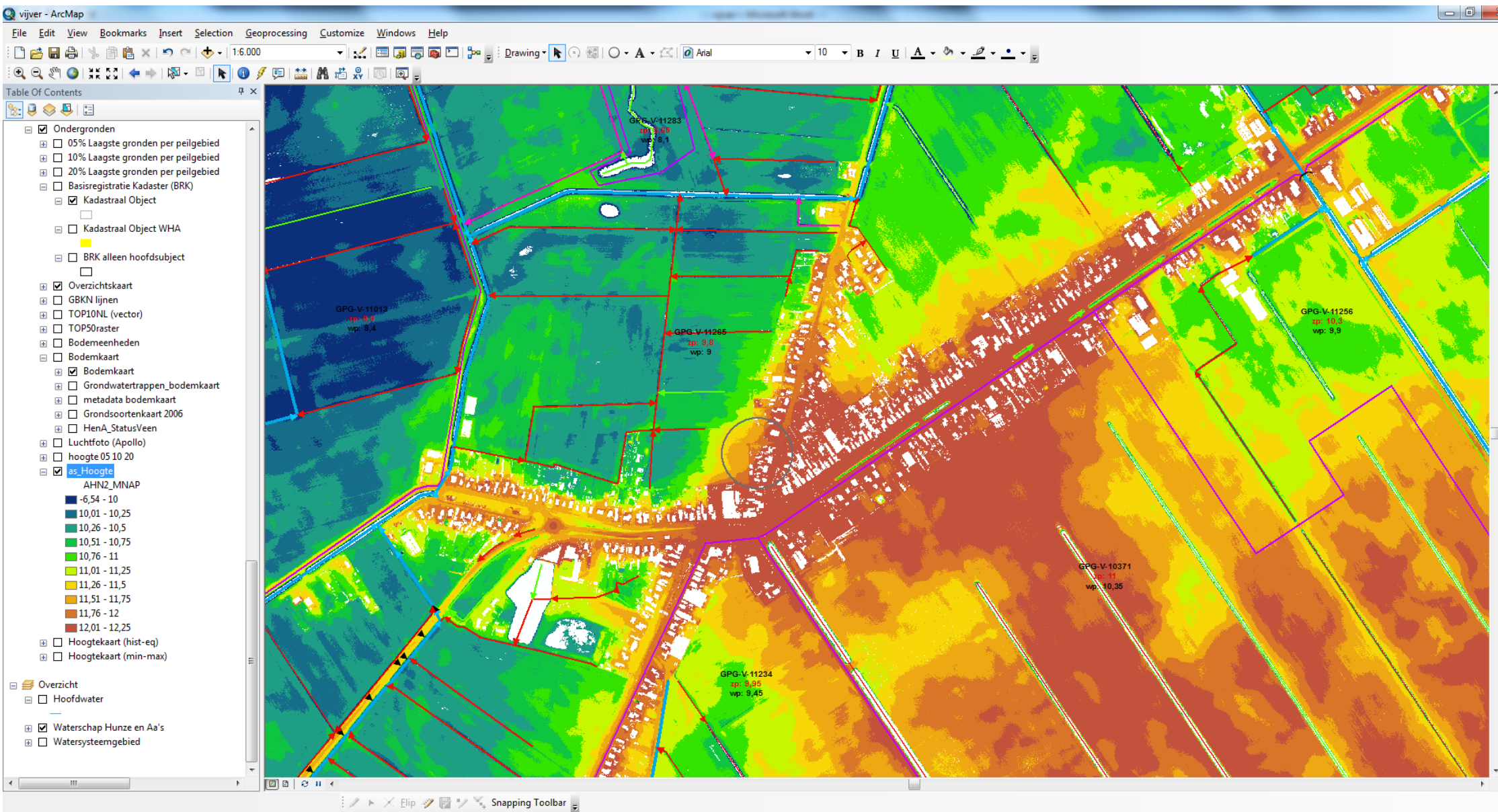
De hoogtekaart toont dat de woningen relatief hoog liggen. Op een hoogte van ongeveer NAP+12,00 m, en dat het maaiveld afloopt naar NAP+11,20 m en tot NAP+10,30 bij de schouwsloot. Het winterpeil is NAP+9,00 m, en het zomerpeil is NAP+9,80 m.

Uitgaande van een maaiveld van ongeveer NAP+12,00 m en het winterpeil van NAP+9,00 m, een gewenste waterdiepte van 1,5 – 2 m, moet u (indicatief) denken aan een vijverdiepte van 4-5 m.

In hoeverre er nog veen in de bodem zit, kan men controleren met een handboor.

Net zoals bij een 'normale'/gebruikelijke vijver is het belangrijk dat er een bepaald evenwicht ontstaat, door een goede mix van waterplanten en zuurstofplanten. <https://irisgardenecologyblog.com/2016/03/02/10-tips-voor-een-heldere-ecologische-vijver-zonder-pomp/>

3 Afstand tot omwonenden

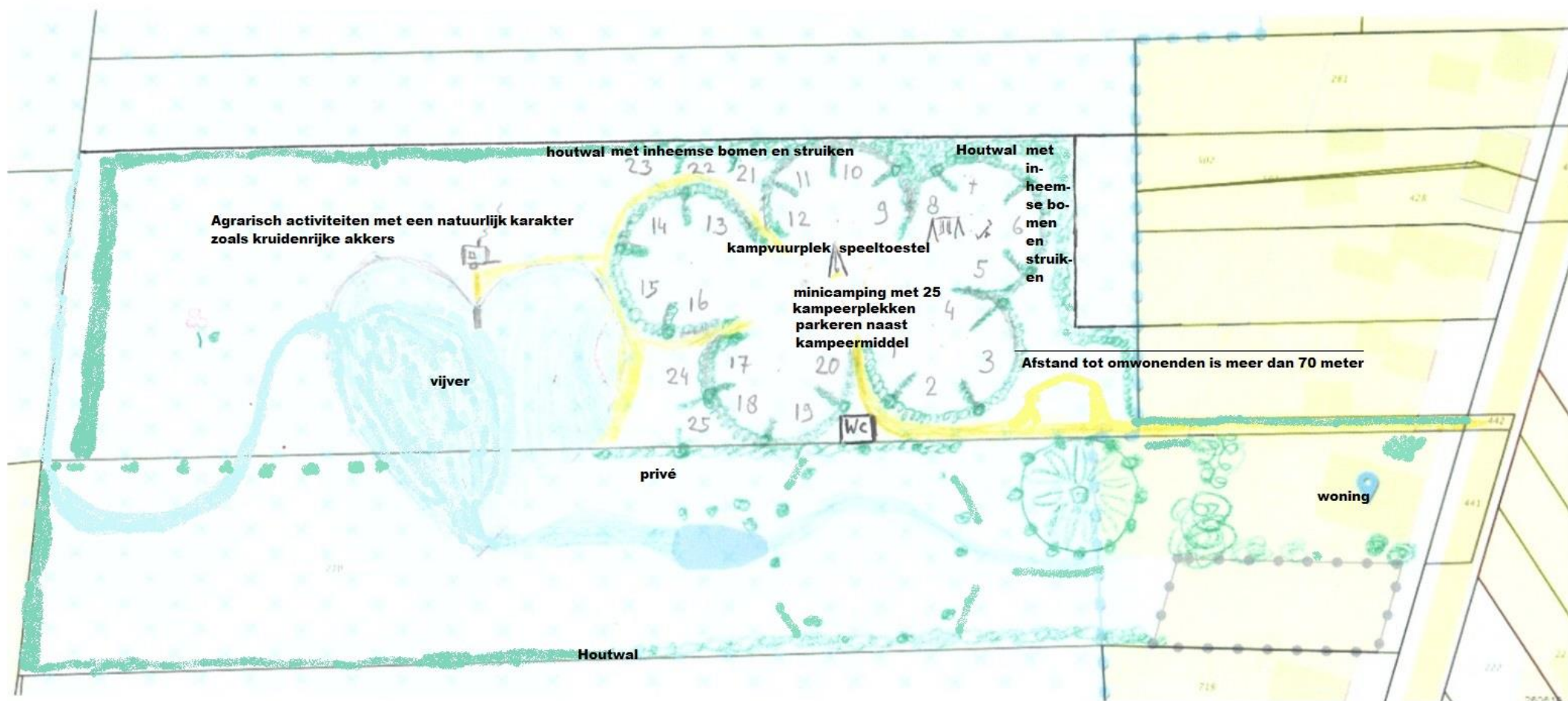
Op de plek waar gekampeerd gaat worden is een begrenzing met inheemse bomen en struiken gepland, aantal standplaatsen is 25, er is geen sprake van onevenredige aantasting ten behoeve van aangrenzende gronden, er zal meer dan de gevraagde 50 meter afstand tot omwonenden worden gehouden. In dit Erfinrichtingsplan gaan we uit van een minimale 75 meter afstand tussen de omwonenden en het kampeerterrein.

Huidige situatie met de minimale afstand van 50 meter tot omwonenden.

4 Erfinrichtingsschets

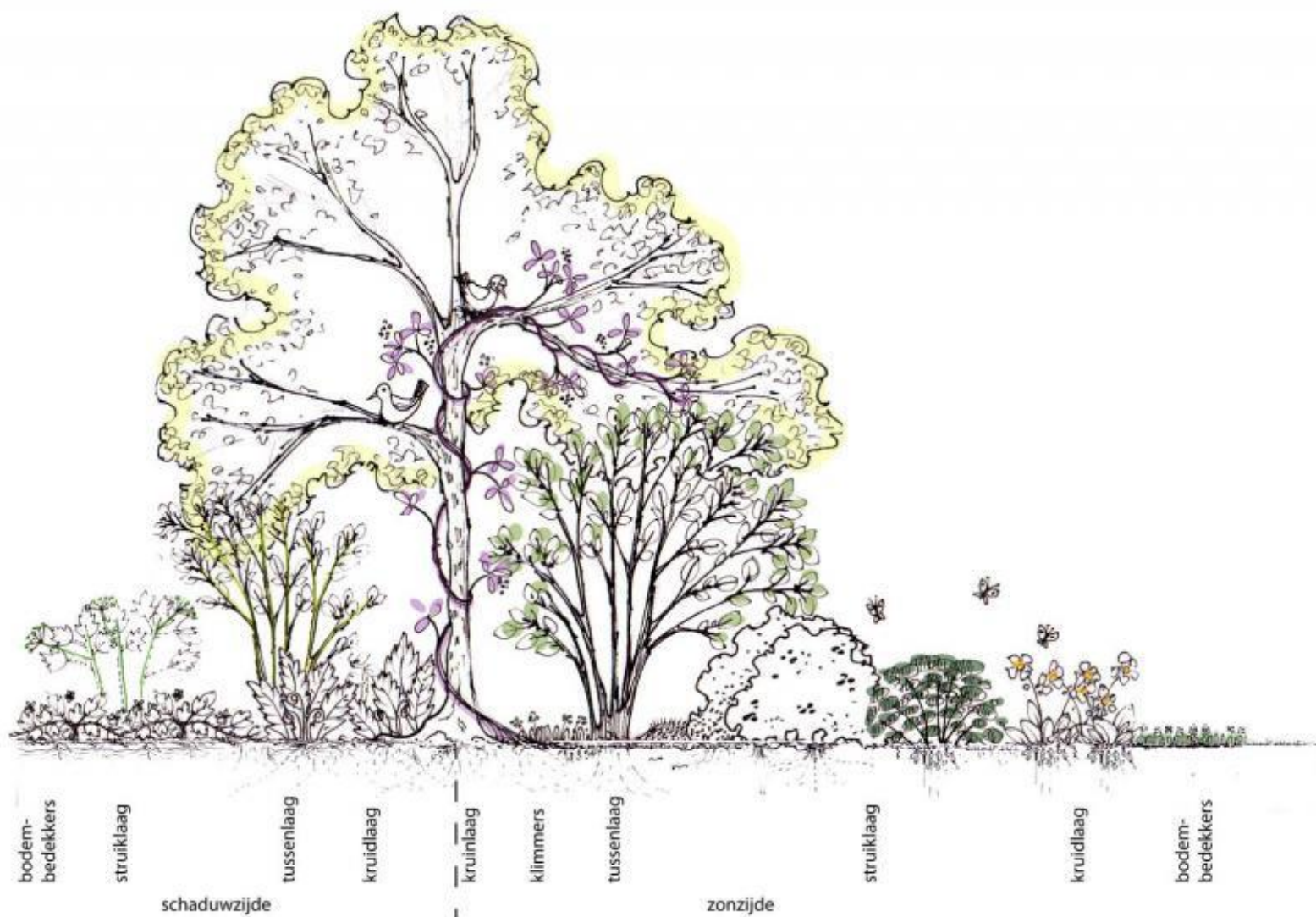
De begrenzing van het perceel is voor het grootste deel een wal met daarop inheemse bomen en struiken. Een klein deel is open gehouden. Oppervlakte van de percelen zijn meer dan 0,5 ha, een minicamping is passend binnen stedenbouwkundige en landschappelijke structuur. Parkeren gebeurt naast het kampeermiddel, bij goedkeuring van een vast sanitair gebouw zal deze maximaal 50m² bedragen en met een goothoogte dat niet hoger is dan 3 meter. Het kampeerterrein zal worden voorzien van in de omgeving passende beplanting. Het terrein zal tussen 31 oktober en 15 maart niet als minicamping worden gebruikt. Er zullen geen stacaravans, trekkershutten, chalets en tenthuisjes worden geplaatst.

5 Erfinrichtingsplan

Voor het inrichtingsplan en de inheemse aanplant hebben we contact gehad met Landschapsbeheer Drenthe, Staatbosbeheer, Waterschap Hunze en A, Stichting Heg en Landschap en verschillende pioniers in het Permacultuur en voedselbossen segment. Hun adviezen zijn meegenomen en verwerkt.

Het erf zal op een zo ecologische mogelijke manier worden ingericht, o.a. rekening houdend met de principes van de permacultuur. Het ontwerp is geïnspireerd op de opbouw van een natuurlijk natuurgebied zoals we dat in Europa op enkele plekken nog aantreffen.

5.1 Beplantingssoorten bomen

In de wallen zal een verscheidenheid aan verschillende soorten inheemse beplanting aangeplant worden, hier enkele voorbeelden:

De Linde

De (winter) linde het best in staat de zuurgraad en voedingstoestand in de bovengrond op peil te houden en waar mogelijk te herstellen. De linde staat in zijn jeugd jaren graag in de schaduw. De boom kan kalk uit diepere lagen putten en verzamelen in de bladeren. Van de geurende bloesem in het voorjaar (met de bijbehorende schutblaadjes) kan thee van gemaakt worden. Ook kunnen de blaadjes een lekkere toevoeging zijn voor in een salade. Daarom een uiterst geschikte blijver voor in je voedselbos. Langs het Weerdingerkanaal en het natuurgebied bij de beek staan honderden lindes. Uitstekende boom voor bijen.

De boswilg

De boswilg is een geschikte wijker, omdat het snel veel en bodem verbeterende biomassa weet te produceren en er dus ook snel een bosschage met grote omvang ontstaat. Dit in tegenstelling tot de b.v. de linde die een geschikte blijver is. Ook doet deze plant het goed op drogere zandgronden.

De boswilg bloeit vroeg in het voorjaar waardoor bijen en andere insecten er ook erg blij mee zijn.

Rondom de hergraven beek zijn spontaan vele boswilgen gaan groeien.

De berk

Als bodem verbeteraar is de berk niet heel effectief, behalve op hele arme en zure bodems schijnt de berk door de toch wel relatief gunstige strooisel kwaliteit een positieve uitwerking te zullen hebben.

Grote positieve effecten zal deze boom niet op de ondergroei hebben. In het voorjaar kan er uit deze boom berken sap getapt worden. Jong berkenblad is prima eetbaar als groente of salade en er is een lekkere thee van te zetten.

Rondom de hergraven beek en in het natuurgebied eromheen zijn vele berken spontaan gaan groeien. Ook in verschillende tuinen van omwonenden te vinden.

5.2 Kwaliteitsimpuls natuur

Voor de invulling van het perceel is gekozen voor een meer natuurlijke uitstraling. Hierbij wordt gelet op het aanplanten van soorten die een hoge ecologische waarde hebben. De toekomstige invulling van het perceel betekent een grote winst voor de natuur en zal dan ook zeer interessant zijn voor vogels, (kleine) zoogdieren, insecten, amfibieën en mensen.

Langs de begrenzing van het perceel en de begrenzingen van de kampeerplekken worden inheemse bomen en struiken aangeplant. Deze dienen als beschutting tegen de wind en leveren een natuurwinst. Daarbij wordt gelet op soorten die bessen of zaden dragen, zoals de gelderse roos, lijsterbes en vlier. Langs de perceelgrenzen worden wallen opgeworpen. Deze wallen hebben een hoogte tussen de 0,50 en 2 meter. De wallen vormen een beschut wonen en voortplantingsgelegenheid voor kleine zoogdieren zoals egels, wezels en muizen. Daarnaast heeft deze waarde voor vogels, insecten en amfibieën. De wallen vormen ook een mini ecologische verbinding tussen het begin en het einde van de wal. Deze wallen zijn ook een verwijzing naar het verleden, omdat de wallen vroeger dienden als veekering in dit gebied.

Fruitbomen trekken veel dieren aan. In de holtes van oude bomen broeden steenuil en holenduif. Onder de boomschors krioelt het van de insecten die dienen als voedsel voor vogels, zoals boomkruiper en grote bonte specht. In het voorjaar trekt de bloesem hommels, bijen en zweefvliegen aan. In het gras onder de fruitbomen groeien paardenbloem, pinksterbloem en madelief. Een groot deel van het perceel wordt ingezaaid met gebiedsspecifieke kruiden i.s.m. Landschapsbeheer Drenthe. Er worden bijenkasten geplaatst.

6 Ruimtelijke onderbouwing en milieubeoordeling

6.1 Verkeer

Het gaat in dit plan om een mini-camping tot maximaal 25 plaatsen. De mini-camping krijgt de ingang aan het Vledderdiep tussen huisnummer 17 en 19. Gezien het gaat om maximaal 25 plaatsen zal de verkeersdruk in dit gedeelte van het Vledderdiep niet noemenswaardig worden vergroot.

6.2 Bodem

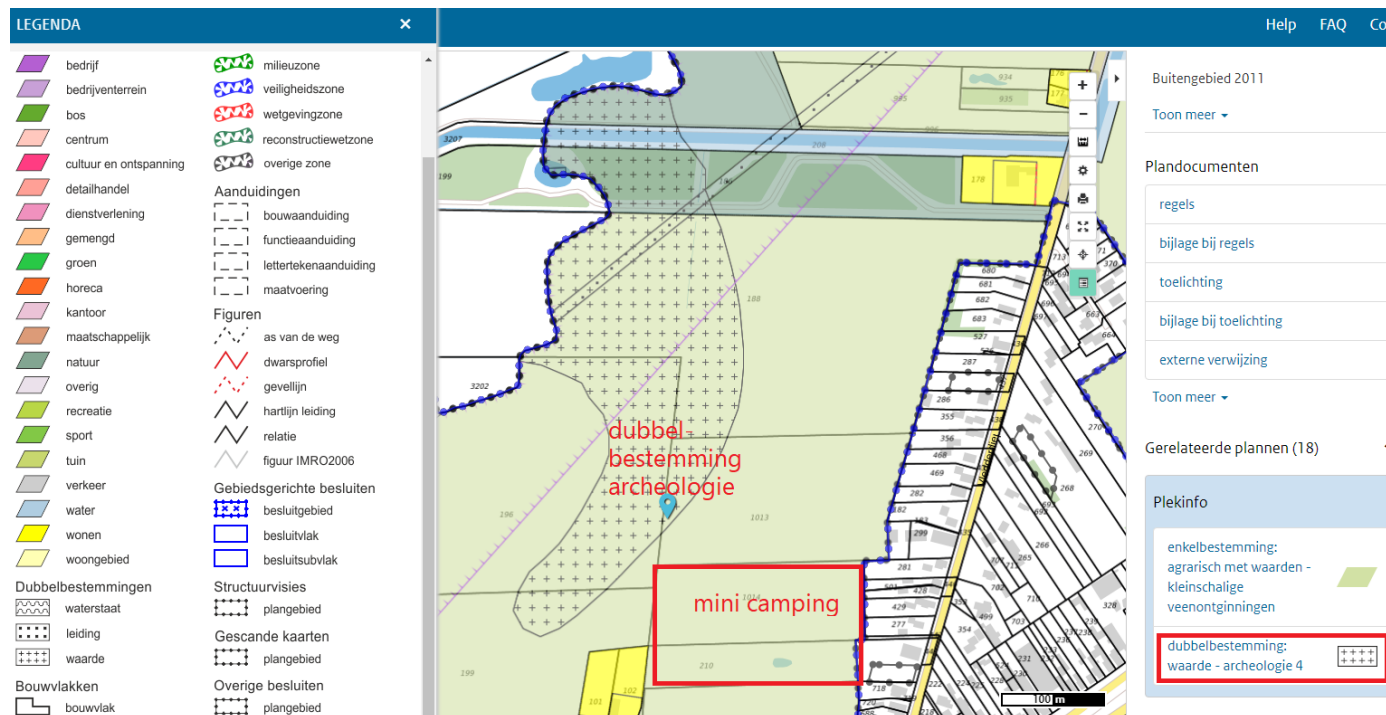
Het perceel waar de mini-camping zich zal bevinden, bevat geen locaties die voor wat betreft bodemverontreiniging verdacht zijn (historisch verdacht als gevolg van in het verleden uitgevoerde bodembedreigende activiteiten). Ook bevat het perceel geen locaties waar de milieukundige bodemkwaliteit is onderzocht en geconstateerd is of de locatie verontreinigd zijn.

6.3 Archeologie

Het plangebied is volgens de beleidskaart gelegen in een gebied met een lage archeologische verwachtingswaarde. Er is dan ook geen waarde aan toegekend, zie afbeelding hiernaast. Er hoeft dan ook geen dubbelbestemming voor archeologie opgenomen te worden in het voorliggende bestemmingsplan. Gebieden met een lage archeologische verwachting zijn gebieden waar de kans op het aantreffen van archeologische sporen zeer klein wordt geacht. Dit kan zijn vanwege de bodemkundige opbouw of vanwege bodem verstorende activiteiten naderhand zoals ontgroningen, saneringen, zware funderingen etc. Deze gebieden zijn daarom niet in bestemmingsplannen weergegeven.

6.4 Flora en fauna

De percelen waren oorspronkelijk in gebruik als agrarische weidegrond. De laatste jaren is dit in gebruik als weiland. Vanuit het oogpunt van flora- en fauna is de kans gering dat hier belemmeringen te verwachten zijn. Bij een quickscan zal blijken dat de voorgenomen ingebruikname van het terrein als minicamping inclusief daarmee gemoeide werkzaamheden geen effect op (mogelijk) aanwezige beschermde soorten heeft. Er is geen sprake van overtredingen van de verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming.

6.5 Waterparagraaf

Er is een paar keer contact geweest met het waterschap over de invulling van een mini-camping op het perceel. Het perceel wordt nu goed ontwaterd. Hierbij wordt er rekening gehouden met bestaande wetten en regels op het gebied van de waterhuishouding. Voor de invulling van de camping komen er in de toekomst geen grote veranderingen zodat de waterhuishouding voor het plangebied en de omgeving optimaal blijft. Er is geconstateerd dat de hoogte van het perceel ligt tussen de 10 en 12 meter NAP en er is meegedacht over de beek en vijver, die ook zorgen voor een betere ontwatering. Zo is de minicamping ook in de toekomst veilig.

6.6 Geluid

Een minicamping is geen geluidsgevoelig object en levert hierdoor geen hinder op voor anderen bedrijven. Gelet hierop zijn er vanuit oogpunt van geluid geen belemmeringen voor een gebiedsaanduiding kleinschalig kamperen op de bestemming "Agrarisch met waarden – kleinschalige veenontginningen", volgens de VNG brochure bedrijven en milieuzonering. De standplaatsen in het plangebied liggen op minimaal 50 m van woningen van derden en voldoet hierbij aan de minimale afstand van 30 m in het kader van minimale afstanden qua geluid volgens de VNG brochure bedrijven en milieuzonering. Het toegangspad loopt tussen de woningen van Vledderdiep 17 en 19. Deze situatie is vergelijkbaar met het geluidsonderzoek dat is gedaan voor het geluid op de gevel van Weedingerkanaal NZ 226 dat op korte afstand van de toegangsweg is gelegen. Hier is een geluidsonderzoek uitgevoerd waaruit is gebleken dat het geluidsniveau op de gevel van Weedingerkanaal NZ 226 niet wordt overschreden.

Het gehele onderzoek is hier te lezen: https://www.planviewer.nl/imro/files/NL.IMRO.0114.2016006-B701/b_NL.IMRO.0114.2016006-B701_tb4.pdf

6.7 Activiteitenbesluit milieubeheer

In de omgeving zijn een aantal agrarische bedrijven gelegen. Een minicamping leidt niet tot verzwarende nadelige effecten voor omliggende agrarische bedrijven.

6.8 Luchtkwaliteit

Omdat er geen significante ontwikkelingen in het plangebied of rondom het plangebied gepland zijn, zal de concentratie van de NOx en fijnstof niet veranderen. Hierdoor betekent het dat de luchtkwaliteit geen belemmering is voor het plan.

6.9 Externe veiligheid

In en in de nabij het plangebied is geïnventariseerd op zogenoemde Bevi-bedrijven. Hieruit is gebleken dat er in en in de nabij het plangebied geen Bevi-bedrijven zijn gelegen. Er zijn ook geen kwetsbare objecten in de buurt te zien op: www.Risicokaart.nl

In de directe omgeving van het plangebied worden geen gevaarlijke stoffen vervoerd over de weg of door het water. Er bevinden zich geen hoogspannings-, UMTS-, GSM-, 4G-masten of in de nabijheid van het plangebied.

7 Bijlage

7.1 Boomplantprogramma

Via de samenwerking van: Heg & landschap, Staatsbosbeheer en Yves Rocher is er een subsidie mogelijk

Boomplantprogramma 2018-2019.

Lees hieronder wat voor plantmateriaal we leveren, waarvoor het bestemd is en onder welke voorwaarden je aan het programma mee kunt doen. Op onze website zijn vanaf maandag 15 oktober soortenlijsten, eigen bijdragen en aanvraagformulieren te vinden.

Wat?

Inheemse bomen en struiken, zo veel mogelijk van autochtone herkomst. De teelt is met Milieukeur maar niet biologisch. Helaas is dat op de markt niet beschikbaar.

Maat: bosplantsoen. Veelal tweejarig, maat 60-120 cm lengte, kale wortel m.u.v. enkele soorten zoals kamperfoelie die in potjes geleverd worden. Door de droge, warme zomer zijn de meeste soorten wat kleiner dan gebruikelijk.

Planten worden geleverd in veelvouden van 25 stuks/soort. Voor sommige, minder voorkomende soorten is het mogelijk in eenheden van 5 stuks te bestellen. De reden hiervoor is dat het meeste plantgoed geleverd wordt in bossen van 25 stuks. Het is voor ons niet mogelijk om honderden bossen open te knippen en planten te tellen en voorraad bij te houden. Welke soorten in veelvouden van 5 of 25 geleverd worden staat in de soortenlijst op onze website.

Gratis advies v.w.b. aanleg en onderhoud.

Waarvoor?

Hoofddoelstelling van het programma is het versterken van biodiversiteit door het planten van inheemse struiken en bomen in bijvoorbeeld heggen, bosjes, bomenrijen enz. enz.

We ondersteunen daarbinnen vooral initiatieven die zich richten op:

Aanleg voedselbossen, permacultuur, ecologische tuinderijen.

Integratie van bomen in agrarische bedrijfsvoering (o.a. agroforestry, loofvoeding vee).

Aanleg in ecologische wijken, in parken.

Boomplantdagen voor scholen.

Sociale acties zoals aanleg heggen rond moestuin verzorgingshuis.

Herstel cultuurlandschap.

We proberen daarbinnen tot een redelijke geografische verdeling van het plantgoed te komen.

Onder welke voorwaarden?

Je verplicht je Heg & Landschap informatie te sturen over enkele kenmerken van de aanplant zoals plaats, type landschapselement, maand van planten ed.

Daar horen ook enkele foto's van de aanplant en de situatie eind mei 2019 bij. Dit alles omdat wij verplicht zijn onze Franse sponsor (Foundation Yves Rocher) hierover te rapporteren. Wat en hoe kun je op onze website lezen.

De ondersteuning door ons programma dient tot meer aanplant te leiden. Projecten en initiatieven waarvoor middelen beschikbaar zijn, komen niet in aanmerking voor ondersteuning met plantgoed. Advies vragen kan altijd.

De aanplant dient gegarandeerd in de winter 2018-2019 plaats te vinden.

Verstrekt plantgoed mag niet aan andere projecten, personen of instanties gegeven worden zonder toestemming van Heg&Landschap en mag niet verkocht worden.

Plantgoed moet op ons opslagterrein in Berghem (NB) opgehaald worden op daarvoor aangegeven dagen (veelal vrijdag en zaterdag). Het kan ook regionaal worden verdeeld, mits er voldoende aanvraag uit een bepaalde streek is en deelnemers uit die streek hieraan medewerking willen verlenen.

We kunnen soorten leveren zo lang de voorraad bij de kwekers strekt. Sommige soorten zijn beperkt beschikbaar. Dat geldt zeker na afgelopen zomer. We zullen dit via onze website en nieuwsbrief aangeven.

Voor het plantmateriaal wordt een eigenbijdrage gevraagd. Voor de meeste soorten is dat in de orde van € 0,35/stuk. De eigen bijdrage valt voor sommige (dure) soorten hoger uit. Hij kan ook iets hoger zijn als, later in het seizoen, bepaalde maten niet meer beschikbaar zijn en we een andere maat moeten leveren. Op onze website is de soortenlijst met eigen bijdragen te lezen.

7.2 Agrarisch natuurbeheer

Titel Gebiedsplan Veenkoloniën---Odoorn/Westdorp

Gebiedsspecifieke beheermaatregelen die middels een gebiedsgerichte samenwerking bijdragen aan het herstel van de akkervogelpopulatie

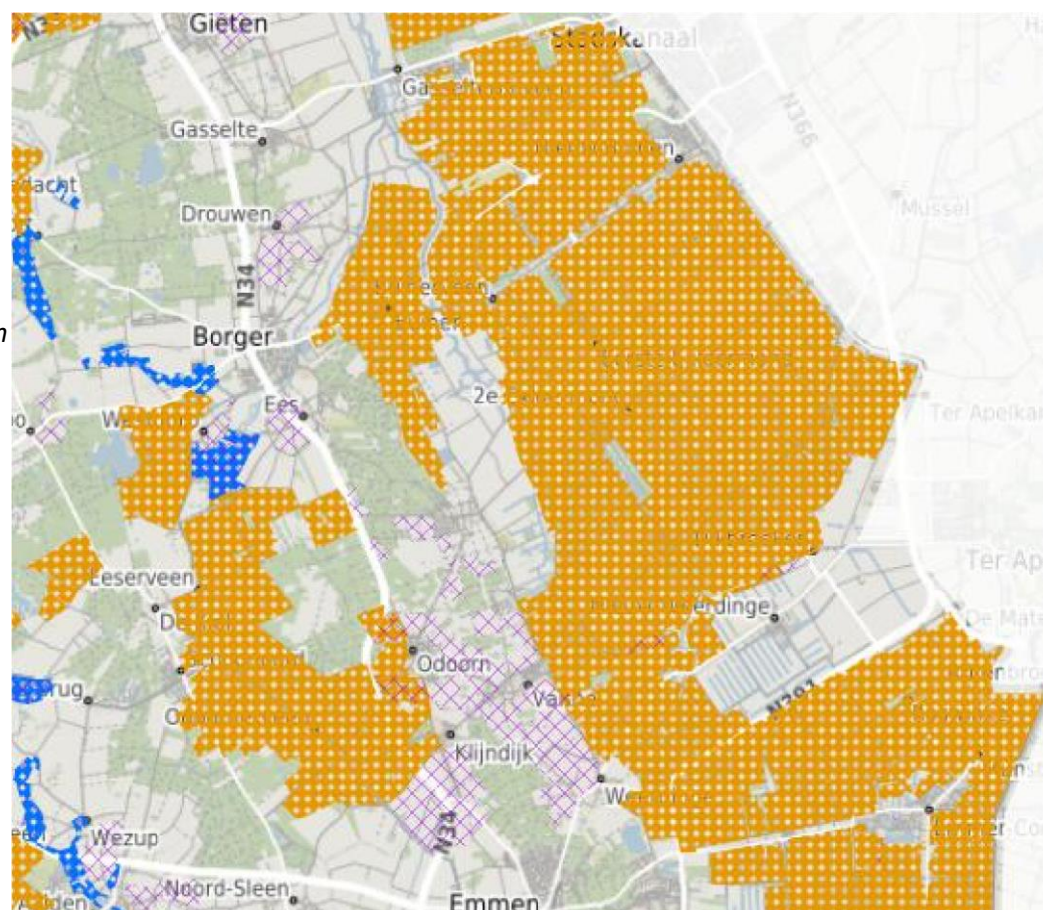

Opdrachtnemer

In februari 2017 hebben provinciale staten van Drenthe het plan van aanpak akker- en weidevogels vastgesteld. Het plan van aanpak is de uitwerking van een resolutie die in juni 2016 is opgesteld.

Doel van het plan van aanpak is om, met behulp van (gebiedsspecifieke) beheermaatregelen een bijdrage te leveren aan het herstel om de akker- en weidevogelpopulaties in Drenthe.

Basisvoorwaarde voor dat herstel is de beschikbaarheid van voldoende, geschikte en veilige leefgebieden.

Uitsnede begrenzing Natuurbeheerplan Drenthe, versie 2018.

Oranje betreft: agrarisch zoekgebied Open akkerland.

Legenda	
	A11 Open grasland
	A12 Open akkerland
	A13 Droge dooradering
	A14 Natte dooradering

Bijlage 3: Beheerpakketten 19 en 15

19 Kruidenrijke akkerranden (ANLb beheerpakket 19b en 19c)

Beschrijving

Beheerde akkerranden kunnen verschillende functies hebben. Ze kunnen dienen als broed-, schuil- en foerageergebied voor akkervogels, zoals de Grauwe Kiekendief, Veldleeuwerik en Patrijs. Dit is vooral aan de orde in grootschalige open akkerbouwgebieden, met voldoende brede randen.

In kleinschalige landschappen kunnen akkerranden echter ook een belangrijke functie hebben, als voedselbron en schuilgelegenheid voor diverse soorten vogels, zoogdieren, insecten, reptielen en amfibieën.

Beheereisen

- Minimaal 90 % tot maximaal 100 % van de beheereenheid bestaat van 15 mei tot 1 september uit één van de volgende gewassen of teelten: gras, granen (niet zijnde maïs of graanstoppel), ingezaaide kruiden, eiwitgewassen (lucerne, rode klaver), braak of een combinatie van deze.
- De beheereenheid wordt niet beweid.

Aanvullende beheervoorschriften

- Het Collectief heeft een beheerplan opgesteld, waarin o.a. de gekozen akkerrandvariant en het bijbehorend beheer in relatie tot het doel worden onderbouwd met gebruikmaking van de Soortenfiches. In het beheerplan wordt aangegeven en onderbouwd welke opbouw de rand heeft (aandeel kruiden, braak, graan e.d.), hoe vaak en wanneer de rand gemaaid wordt, en hoe vaak en wanneer de rand eventueel kan worden geploegd en heringezaaid.
- Als er een kruidenmengsel wordt ingezaaid, wordt in het beheerplan (zie vorig punt) bepaald welke zaaimengsels en welke zaaidichtheden gebruikt mogen worden.
- De beheereenheid mag in de periode van 1 september tot 15 april geploegd worden, afhankelijk van het beheerplan (zie eerste punt).

- Bij maaiwerkzaamheden wordt het maaisel binnen een maand afgevoerd, tenzij in het beheerplan (zie eerste punt) gegronde redenen zijn aangevoerd om dit niet te doen.
- Pleksgewijze mechanische of chemische onkruidbestrijding is enkel toegestaan bij haarden van akkerdistel, ridderzuring, haagwinde, heermoes, kleeftkruid, kweek, melganzevoet of japanse duizendknoop.
- Volleveldse chemische onkruidbestrijding is enkel mogelijk conform het Protocol Chemische bestrijding bij agrarisch natuurbeheer, gepubliceerd op de website van Het Drents Collectief.
- Daar waar ploegen is toegestaan, mag ook een andere diepe grondbewerking worden toegepast.
- De beheereenheid mag niet worden bemest (oppervlakte mag wel worden meegenomen als gebruiksruimte).
- De beheereenheid is vrij van slootafval en wordt niet als wendakker gebruikt.

Pakketten en vergoeding per hectare

- b) De beheereenheid is een rand van minimaal 6 meter breed. (€ 2.012,65)*
- c) De beheereenheid is een rand van minimaal 9 meter breed. (€ 2.012,65)

*Waar wijken aanwezig zijn kan worden volstaan met een breedte van 6 meter aan weerszijde van de wijk.

7.3 Landschapsbeheer Drenthe

Natuur erf
*Beheer-
inrichtingsadvies*
Provincie Drenthe

en

Opdrachtgever

Opdrachtnemer

23

Natuur erf

Beheer en inrichtingsadvies

Landschapsbeheer Drenthe

Zorg voor ons landschap

1. Inleiding

In het beheer- en inrichtingsadvies zijn de met u besproken maatregelen uitgewerkt. Dit advies bestaat uit een uitgewerkte erf scan, een toelichting op de maatregelen en het beheer, een plantekening en een werkplan met de voorgestelde maatregelen.

De uitvoer van de maatregelen in het plan wordt gedeeltelijk door het project ondersteund. De aanlevering van plant- en zaaimateriaal en eventueel broedvoorzieningen worden door Landschapsbeheer Drenthe geregeld. U bent zelf verantwoordelijk voor de uitvoer van de voorgestelde maatregelen. Uiteraard kunt u hierbij altijd nog terecht bij ons met vragen.

2. Erfbezoek en erf scan

Tijdens het erfbezoek is samen met u bekeken in hoeverre de biodiversiteit op uw erf versterkt kan worden. Dit kunnen adviezen zijn met betrekking tot aan te leggen elementen en/of aanpassingen in het beheer.

Per element- of beheer advies wordt in het volgende hoofdstuk een beschrijving gegeven waarbij aandacht wordt besteed aan één of meerdere van de volgende aspecten:

- doelmatigheid van de maatregel/beheer
- benodigde inspanning voor de aanleg
- onderhoud(tips)

Deze teksten zijn veelal overgenomen uit de Maatregelencatalogus voor de steenuil. Houd echter in gedachte dat veel van deze maatregelen van toepassing zijn op een natuurvriendelijk erf in het algemeen en dus niet alleen voor de steenuil van toepassing zijn! De maatregelen die specifiek voor uw erf gelden zijn eruit gelicht, zodat u deze kunt nalezen.

3. Maatregelen & Beheer

De directe omgeving bestaat uit een veenontginningslandschap. Door de vervening is het landschap rechthoekig. Ten behoeve van de vervening zijn wijken en vaarten aangelegd. Het erf kan versterkt worden door het aanbrengen van meer variatie: aanplant fruitbomen, struweel en het inzaaien van akkermengsel. Voor vogels zijn nestgelegenheden te plaatsen.

Hieronder staat een samenvatting van de verbeteringsmogelijkheden.

Tabel 1. Korte samenvatting van nieuwe elementen en/of wijzigingen in beheer

Nieuw element	Aantal	Element nr.
Aanplant van struweel	300 stuks	1
Fruitbomen (boomgaard)	4 stuks	2
Inzaaien van akkermengsel	400 m ²	3
Nestkast grauwe vliegenvanger	1 stuks	4
Nestkast torenvalk	1 stuks	5

4. Informatie over de nieuwe elementen

4.1 Struweel zit vol muizen en vlinders

Kenmerkend voor struwelen is de overheersing van struiken die tussen een en vijf meter hoog zijn, zoals meidoorn, sleedoorn, vlier, kornoelje, grauwe wilg en braam.

Verder komen in struwelen klimplanten voor als hop, kamperfoelie en bosrank. Vroeger dienden ze, en soms nu nog steeds, als perceel scheiding. Struwelen bieden schuilgelegenheid aan muizen en padden. Dagvlinders zijn er langs op zoek naar voedsel en plekken om eieren af te zetten. Diverse vogelsoorten vinden er voedsel- en broedgelegenheid.

Aanplant en onderhoud

Een struweel op of bij uw erf is zeer interessant voor vogels. Is er op een overhoek geen aanwezig, dan is het aan te raden daar een aan te leggen of spontaan te laten ontwikkelen. Het kost wel enkele jaren voordat een struweel volgroeid is. De meeste geschikte locatie op een zonnige plek is in de buurt van andere houtopstanden. Er zijn dan snel allerlei soorten dieren te verwachten. Een struweel past ook langs poelen of waterlopen. Voor amfibieën biedt dit de mogelijkheid om op korte afstand te migreren van de plek waar zij zich voortplanten en overzomeren naar de plaats waar zij overwinteren.

Spontane ontwikkeling struweel

Door in een overhoek 'niets te doen' ontstaat na verloop van tijd vanzelf een struweel. Dit is de goedkoopste manier van 'aanleg'. Struweel vraagt om de vijf tot tien jaar enig onderhoud. Zonder enige vorm van beheer gaan hoog opgaande bomen en struiken overheersen en zal het struweel uitgroeien tot bos.

Begrazing vermijden

Als vee in een struweel kan grazen, geeft dat schade aan de beplanting. Levert dat gevaar op voor de vitaliteit, dan is het verstandig om het struweel met een raster tegen vraat te beschermen. Als u het raster zo plaatst dat het vee nog wel de onderrand kan begrazen, leidt dat tot variatie in de ondergroei. In plaats van afrasteren zou u ook op de meest kwetsbare plaatsen een takkenwal of houtril kunnen aanleggen van het hout dat bij het onderhoud vrijkomt.

Alleen noodzakelijk onderhoud

Struwelen kenmerken zich door hun natuurlijke karakter. Dat betekent dat het beter is om zo min mogelijk onderhoud te plegen. U moet ook terughoudend zijn met het verwijderen van ruigtekruiden als brandnetels of akkerdistels. Die planten zijn namelijk belangrijk voor veel vlinders.

4.2A Fruit- en notenbomen

Steenuilen broeden en roesten graag in holten van oude hoogstamfruit- en notenbomen. Vooral oude appel-, peren- en notenbomen bevatten vaak geschikte broedholten. Niet alleen in de stam, maar ook in dikke zijtakken. Ook andere vogelsoorten maken gebruik van holtes om in te broeden. Hoogstamfruitbomen zijn pas interessant als ze een zekere leeftijd en omvang hebben bereikt en er hopen in zitten die voldoende groot zijn. Oude fruitbomen zijn daarom erg waardevol. Staan die op uw erf, tracht ze dan door gericht onderhoud te behouden. De steenuil en andere erfvogels zijn niet de enigen die van goed onderhoud profiteren. De bomen zullen ook meer fruit dragen.

Aanplant fruit- of notenboom

Plant niet alleen appelbomen, maar ook peren-, pruimen-, kersen- of notenbomen. Hiervoor worden verschillende oude fruitrassen gekozen. Het voordeel van 'ouderwetse' rassen is dat ze ook zonder bestrijdingsmiddelen veel fruit geven. Wanneer u de bomen plant, zet nieuwe bomen zo ver uit elkaar, dat deze voldoende kunnen uitgroeien. De bomen dient u met een of liefst twee boompalen te ondersteunen.

Onderhoud van fruitbomen

Voor het behoud van een fruitboom is het van groot belang dat u regelmatig snoeit. Doet u dat niet, dan gaat de boom op den duur verloren. En daarmee verdwijnt een belangrijk element uit het leefgebied van soorten zoals de steenuil. Echter optimaal onderhoud ten behoeve van een maximale fruitopbrengst hoeft niet altijd gunstig te zijn voor diersoorten. Holen ontstaan door inrotting bij afgezaagde of uitgewaaide takken. De mate van onderhouden is dus afhankelijk van de bestemming. Het is belangrijk om vóór het opstellen van het snoeiplan te kiezen of u één of meerdere bomen primair voor een soort zoals o.a. de steenuil bestemt.

Regelmatig snoeien

Wanneer de fruitbomen ten gunste van de hollenbroeders worden onderhouden, is het voldoende om eens in de twee tot drie jaar te snoeien. Komt de fruitproductie op de eerste plaats, dan zal er jaarlijks gesnoeid moeten worden. Snoei pitvruchten, zoals appel en peer, bij achterstallig onderhoud in de winter en voor regulier onderhoud in de zomer. Steenvruchten, zoals pruim en kers, kunnen, indien nodig, na de oogst tussen juli en september gesnoeid worden.

Het voornaamste doel van snoeien is verjonging. Snoei oudere takken zo nodig weg en verwijder elkaar kruisende takken. Zorg dat er licht en lucht in de kroon komt. Haal ziek hout weg en probeer de boom de gewenste vorm te geven. Zorg ervoor dat de boom niet te hoog wordt, dat is namelijk lastig bij het onderhoud.

Als een boom meer dan vijf jaar niet is gesnoeid, verwijder dan hooguit een derde van de totale takkenmassa. Het is belangrijk dat u niet meer weghaalt, want anders is het mogelijk dat de boom zichzelf kapot groeit. Verwijder uit een boom die meer dan vijftien jaar niet is gesnoeid alleen enkele zware waterloten. Neem deze boom in het jaar daarop wat verder in. Pas in het derde jaar kunt u de boom in zijn definitieve vorm snoeien en kan hij meegenomen worden in het reguliere onderhoud.

Maatregelen bij beweiding

Plaats een boomkorf rond de jonge aanplant als u het gras rond de bomen wilt beweiden. Laat onder het raster wat ruimte, zodat de dieren wel de boomspiegel kunnen begrazen, maar niet aan de stam kunnen komen. Jongvee en schapen weiden gaat prima. Zorg bij weiden met paarden en geiten voor een deugdelijke afrastering. Anders vreten ze de bast van de stam en takken af.

Gebruik geen anti-rottingsmiddel

De holten die in de bomen ontstaan zijn vooral een gevolg van het inrotten van afgezaagde takken. Het rottingsproces is dus gunstig voor vogelsoorten die broeden in holtes. Smeer dan ook geen anti-rottingsmiddel op de zaagvlakken. Wanneer u van de takken stompjes tussen drie en tien cm overlaat, ontstaan er eerder holten dan wanneer u de takken geheel afsnoeit. Bovendien loopt u dan minder risico op ongelukken.

Oude en dode bomen

Laat oude en dode bomen zo lang mogelijk staan. Deze zijn juist aantrekkelijk voor o.a. vogels, omdat ze vaak goede holten bieden om te verblijven. Ook insecten maken dankbaar gebruik van dood hout. Soms kunt u de levensduur van de bomen verlengen door ze te stutten. Plant er een vervangende boom vlak naast.

Verwijder wel bomen die aan vruchtboomkanker zijn doodgegaan. Eventueel kunt u de vogels helpen door de holten uit te krabben in oude en van binnen vermolmden bomen.

4.2B Weitje in hoogstamboomgaard

Het grasland onder een hoogstamboomgaard is een ideale foerageerplaats. Vaak wordt dit grasland met schapen of kalveren beweid. Als het een kruidenrijk stuk is, leven hier de bosmuis en huismuis. Belangrijke prooidieren voor o.a. de steenuil en kerkuil. Nachtvinders als huismoeder en hopwortelboorder drinken nectar uit de bloemen en vinden er hun waardplanten om hun eitjes af te zetten. Het valfruit vormt een aantrekkelijke voedselbron voor insecten en de mest van het vee trekt de nodige mestkevers aan. Een onbemest weitje in een boomgaard behoort tot een aantrekkelijke voedselplek.

Goed graslandbeheer basis voor leefgebied

Voor een natuurvriendelijk beheer van een weitje in hoogstamboomgaarden kunt u het beste de maatregelen toepassen die gericht zijn op het beheer van een kruidenrijk graslandperceel.

Extensieve beweiding

Om verruiging te voorkomen en te zorgen voor de aanwezigheid van kort gras, is het noodzakelijk de boomgaard te beweiden of te maaien. Extensieve beweiding met verschillende diersoorten verdient daarbij de voorkeur boven maaien. De lengte van de vegetatie varieert meer door beweiding. Beweiding met schapen in combinatie met andere dieren levert de grootste variatie op. Paarden zijn in een boomgaard minder geschikt als weiddier, vanwege het beschadigen van de bomen.

Landschappelijk is het natuurlijk prachtig als u voor de beweiding oud-Hollandse of streekgebonden geiten- of schapenrassen kunt gebruiken. Hiervoor kunt contact opnemen met verenigingen die zich voor oude landbouwhuisdierrassen inzetten.

Maaien van onder begroeiing

Wanneer beweiding van de boomgaard een probleem vormt, bijvoorbeeld omdat het perceel te klein is, dan zult u de ondergroei moeten maaien, maar niet te frequent. Een vegetatie korter dan tien centimeter biedt minder dekking aan muizen en insecten. Maai de eerste keer bij voorkeur na de bloeiperiode half juni en een tweede keer in september of begin oktober. Maai, wanneer dit mogelijk is, in trappen en niet alles in één keer. Voer het maaisel af. Laat de rand van de gemaaide weide doorgroeien, zodat een kruidenrijke zoom ontstaat. Maai de rand alsnog mee bij de tweede maaibeurt om verruiging tegen te gaan.

4.3A Bloemrijke akker

Gangbaar gebruikte (bouwland)percelen bieden nauwelijks voedsel. Als gebruiker van het perceel kunt u daar iets aan doen door de aanleg van een bloemrijke akker. Door een perceel of een deel hiervan (randen) om te vormen tot een bloemrijke akker wordt het interessanter: een bloemrijk grasland trekt vlinders, insecten en kevers aan, die op hun beurt weer insectenetende dieren aantrekken. In de herfst en winter zijn de achtergebleven zaden aantrekkelijk voor muizen en vogels.

Aanleg

In de praktijk kan het bloemenmengsel vrijwel jaarrond gezaaid worden, mits het niet te nat of droog is en niet vriest. Deze soorten kunnen ook eventueel goed gecombineerd worden met granen. We adviseren in het voorjaar (april) of in het najaar (september) te zaaien. Voor het zaaien is het belangrijk de grond voor te bereiden. Hierbij is het volgende van belang:

- Bewerk de locatie als zijnde een akker: maak het vrij van vegetatie door spitten of ploegen.
- Verwijder hardnekkige soorten als ridderzuring, akkerdistel, winde, melde, perzikkruid en kweekgras die niet in de akker thuishoren (ook na het zaaien).
- Maak het terrein 'zaaiklaar' door de top laag los te maken met bijvoorbeeld cultivator of hark □ De grond verder minimaal bewerken anders is er kans op woekerende planten.
- Zaai bij voorkeur breedwerpig met de hand (evt. verdunnen met zand: voor goede verdeling, 1 kg zaden mengen met ongeveer een kruiwagen zand) en hark daarna licht in. Wij raden het af om te bemesten.

Onderhoud

Daarna jaarlijks de grond ieder jaar oppervlakkig bewerken; alleen de bovenste 5-10 cm roeren met frees of cultivator (evt. jaarlijks bijzaaien voor het ontwikkelen van een goede zaadvoorraad in de grond). Zodra deze cyclus doorbroken wordt, verdwijnen de soorten.

4.3B Prooierijke kruidenrand op perceel

Gangbaar gebruikte percelen bieden vogels nauwelijks voedsel. Prooidieren zijn afwezig door gebrek aan kruiden. Ook bij goed onderhouden gazons van veel woningen en boerderijen zijn weinig kruiden te vinden en dus zijn prooidieren, uitgezonderd regenwormen, schaars. Als gebruiker van het perceel kunt u daar iets aan doen door de aanleg van kruidenrand of braakstrook. Een kruidenrand creëert u door langs de rand van het perceel een strook minder vaak te maaien of in te zaaien met een kruidenmengsel.

In het voorjaar en zomer lokken de bloemen insecten, vlinders en kevers, die op hun beurt weer insectenetende dieren aantrekken. In de herfst en winter zijn de achtergebleven zaden aantrekkelijk voor muizen en vogels. De kruidenrand biedt dekking en voedsel aan diverse prooidieren. En daar profiteren vele vogels van.

Aanleg en beheer kruidenrand

De meest geschikte locaties voor een kruidenrand zijn langs houtsingel, houtwal, struweel of sloot en greppel. Een kruidenrand langs een houtopstand is beter bereikbaar voor insecten en andere dieren dan een rand met een geïsoleerde ligging.

Om een kruidenzoom te ontwikkelen zijn de volgende maatregelen nodig. Maai de randen langs heg of slootkant minder frequent dan de rest van het gazon. Bijvoorbeeld alleen in juni, augustus en oktober. De aanwezige kruiden krijgen dan de kans tot bloei te komen en zaad te zetten, zodat ze zich beter kunnen handhaven en verspreiden. Door het maaisel af te voeren, verschraalt u dit deel van het gazon extra. Bij de aanleg van een goede kruidenrand door het inzaaien van een zaadmengsel, moet de strook tenminste drie meter breed en minimaal vijftig meter lang zijn. Mest stimuleert de groei van de grassen, waardoor kruiden minder kans krijgen in de concurrentiestrijd. Houd de kruidenzoom tijdens het bemesten van het gazon dan ook vrij van mest. Om de kruidenrijkdom van de zoom te stimuleren, kunt u er zaden van aantrekkelijk planten uitstrooien. Om floravervalsing tegen te gaan, gebruik daarvoor bij voorkeur inheemse zaden. Die kunt u zelf verzamelen in bloemrijke wegbermen of in een naburig kruidenrijk hooilandje.

Kies de juiste mengselsamenstelling

Zorg dat het zaadmengsel zo is samengesteld dat er de hele zomer bloeiende planten bloeien. Let daarom op de bloeitijd van de soorten in het mengsel. Streef naar het gebruik van zaad van inheemse herkomst, het liefst uit uw eigen regio. De vegetatie sluit dan goed aan bij de natuurlijke verspreiding van de soorten en u voorkomt floravervalsing.

Zaai tijdig en nauwkeurig

De zaaiperiode is rond half april. Inzaaien van zaden die ongelijk van grootte zijn, kan het beste met een nauwkeurig afgestelde zaaimachine. Hiermee rijdt u twee ronden. Na de eerste ronde, waarin het zware zaad wordt verspreid, stelt u de doseerpijpen bij. Zet deze naar boven voor het uitrijden van het fijne zaad. Zorg dat iemand op de zaaimachine het mengsel in de gaten houdt. Meng fijn bloemzaad met droog zand zodat een goede verdeling optreedt. Rol eventueel het perceel na het zaaien.

5. Informatie over de al bestaande elementen op het erf

5.1A Solitaire boom als perfecte voedselplek

Solitaire bomen zijn vrijstaande, prominent aanwezige bomen op het erf of in een graslandperceel. Ze zijn bewust als solitaire boom geplant of overblijfselen van een bosje of houtwal. Solitaire bomen zijn vooral eik, iep, beuk, noot of kastanje.

Steenuil en andere vogels gebruiken solitaire bomen als uitkijkpost of rustplaats. In solitaire bomen met holten kunnen meerdere vogels broeden. Uit de boom gevallen of op de grond rondscharrelende jonge uilen kunnen er bij gevaar in klimmen vanwege de ruwe stam. Onder solitaire fruit- en notenbomen vinden muizen voedsel. Op bomen leven veel meer insecten dan op andere planten. Dat heeft te maken met de opbouw van een boom oftewel z'n grootte, vorm en structuur, die veel verschillende voedselplekken oplevert. Vanwege de grote hoeveelheid rupsen op de bladeren vormen ze ook een belangrijke voedselbron voor veel diersoorten. Bovendien dragen ze bij aan de verfraaiing van het erf en het landschap.

Aanplant en onderhoud

De meest geschikte locatie voor een solitaire boom is voor of naast het woonhuis, zodat het huis mooi 'in het groen' komt te liggen. U kunt ook bomen planten op markante punten op of buiten het erf, mits op voldoende afstand van andere bomen, struiken of gebouwen.

De juiste boom op de juiste plek

Er worden inheemse, streekeigen soorten of rassen gebruikt. Het is tevens belangrijk dat de soorten voedsel bieden aan vogels en insecten, waardoor ze extra aantrekkelijk zijn. Plant de bomen in de wintermaanden van eind oktober tot half maart, maar niet tijdens een vorstperiode. Zet geen bomen blindelings in een open weidegebied, want broedende weidevogels mijden de omgeving van een boom.

Ruimte om volwassen boom

Bij het planten van een boom moet rekening gehouden worden met de afmeting van een volwassen boom. De kruin van een volgroeide boom kan, afhankelijk van de soort, een omtrek van tien tot twintig meter hebben. Plant daarom een solitaire boom met een grote kruin niet te dicht bij de aanwezige beplantingen en gebouwen.

Gebruik steunmateriaal

Plaats naast de boom één of twee boompalen en bevestig de boom hier met steunband aan vast. Doe dat niet te strak en controleer jaarlijks of de band nog goed zit. Haal na enkele jaren de boompalen weg. Wacht daar niet te lang mee. Het tijdig weghalen bevordert namelijk de groei van de wortels.

Raster rond de boom

Plant u een solitaire boom in een graslandperceel, plaats er dan een raster of een boomkorf omheen als bescherming tegen veevraat. Bevestig de korf maximaal tien centimeter boven de grond in verband met begrazing en maaien er onderdoor. Dat heeft als bijkomend voordeel dat jonge uilen er onderdoor kunnen kruipen om bij gevaar de boom in te klimmen. Weid liever geen paarden of geiten bij solitaire bomen.

Snoeien en dood hout

Bij bomen op het erf of langs de oprijlaan moet u af en toe takken en zijtakken verwijderen om de doorgang niet te belemmeren. Hoe vaak dat moet, is afhankelijk van de boomsoort. Zaag, vanaf de stam bekeken, direct achter het einde van de takkraag. Laat bij dikke takken van tien tot twintig centimeter in doorsnee altijd een stomp staan. Gebruik geen anti-rottingsmiddelen op het zaagvlak. Door rotting ontstaan nestholten, waarin vogels kunnen gaan broeden. Om schade door vallend hout te voorkomen, verwijdert u de zware dode takken uit de bomen. Bij het snoeien is het belangrijk dat de kruin van de boom zoveel mogelijk met rust wordt gelaten. 'Uitgeklede' bomen zijn erg lelijk. Neem als verhouding één derde opsnoeien, twee-derde kroon.

5.1B Solitaire boom als perfecte nestplek

Solitaire bomen met holten bieden meerdere vogelsoorten een uitstekende broedgelegenheid. Een solitaire boom is vaak ook een uitstekende plek om een nestkast in op te hangen, zeker als er horizontale takken aan zitten. Soorten als steenuilen gebruiken solitaire bomen ook vaak om te roesten en als foerageerplek. De aanwezigheid van een of meerdere solitaire bomen op het erf is dan ook een verrijking van het territorium voor vogels. Mocht er op uw erf geen solitaire boom staan, overweeg om er een aan te planten, bijvoorbeeld een notenboom, eik, beuk of kastanje. Het verfraait uw erf en biedt in de toekomst perspectief voor onder andere de steenuil.

Uitkrabben holten

In oude van binnen deels vermolmde bomen kunt u een extra broedvoorziening maken door aan het einde van een smalle kromme gang een holte uit te krabben. Tussen de met molm bedekte bodem en de bovenkant van de eigenlijke holte moet tussen vijftien tot twintig centimeter ruimte zitten. Let er op dat de bodem voldoende stevigheid biedt.

Voorkom water in holten

Natuurlijke holten met te grote openingen zijn oninteressant voor vogels. Er kan namelijk regenwater in lopen of de holte is te gemakkelijk toegankelijk voor roofdieren als steenmarters. Dit probleem kan worden verholpen door de opening gedeeltelijk af te dichten met een zinken of houten plaatje.

5.2 Poel en vijver soortenrijk jachtgebied

Poelen en vijvers hebben een grote aantrekkingskracht op dieren en vormen daardoor een goed jachtgebied voor vogels. Kikkers, padden, salamanders en libellen zetten er hun eieren af. Vogels en zoogdieren als muizen komen er drinken of badderen.

In het water leven allerlei waterdieren. Een soortenrijke oever- en watervegetatie is aantrekkelijk voor menig vlinder of (water-)insect. Een poel heeft een natuurlijke oorsprong of is kunstmatig aangelegd. Afstromend grond-, kwel- of regenwater zorgen voor de aanvoer van water. In het verleden dienden ze onder meer voor de drinkwatervoorziening van vee. Vijvers zijn eigenlijk poelen in het klein, voor de sier in de tuin aangelegd. Mits goed aangelegd en beheerd kunnen ze veel leven herbergen en een gunstig element vormen voor ervogels.

Toegankelijkheid voor amfibieën

Bij een vijver is het van groot belang dat amfibieën weer uit de vijver kunnen kruipen. Zorg dat er geen hoge rand of beschoeiing is. Plaats anders plankjes zodat kikkers en padden er toch uit kunnen komen.

Bomenrijke poelomgeving

Bomen zorgen voor bladval en schaduw. Plant daarom geen bomen vlakbij de poel. Vooral niet aan de zuidzijde. Aan de noordkant, op ongeveer 25 meter afstand van het water, is dit geen probleem. Struiken hebben daarbij de voorkeur boven bomen.

Geen vissen in de poel

Vissen eten eieren van padden, kikkers en salamanders. Bovendien consumeren ze, zoals karpers en brasem, veel waterplanten. Daardoor gaat de waterkwaliteit in de poel achteruit en komen er op den duur geen amfibieën meer voor. Zorg er daarom voor dat de poel geen open verbinding heeft met het oppervlaktewater. Zet geen vissen uit, anders dan stekelbaarzen. Die geven meestal geen problemen.

Geen tamme eenden en ganzen

Eenden en ganzen bemesten het water van een poel. Daardoor ontstaat overmatige algengroei. Bovendien kunnen deze vogels de oever sterk vervuilen en vertrappen. Zet daarom geen eenden en ganzen in de poel uit.

Regelmatige schoonmaak

Een poel of vijver vraagt om een goed onderhoud anders verlandt hij op den duur en verdwijnen de prooidieren van verscheidene vogels. Deze verlanding gaat u tegen door regelmatig slib, afgestorven plantenresten en overdadige plantengroei te verwijderen. Zo voorkomt u ook dat het water door de afbraak van organisch materiaal te weinig zuurstof bevat. Schoning vergroot de diversiteit van de flora. Een rijke flora is van belang voor de fauna. Niet alleen als leverancier van voedsel en zuurstof, maar ook als plaats om te schuilen, te jagen, te paren en eieren af te zetten.

Het schonen kan het beste plaatsvinden, bij voorkeur, tussen half augustus en half oktober. Er zijn dan nauwelijks amfibieën en andere dieren in het water aanwezig. Bij het opschoonen kan worden uitgegaan van 50% open water; laat een kwart van de vegetatie in het water zitten.

Afrastering rondom de poel

Wanneer het vee de poel als drinkplek gebruikt, raster deze dan gedeeltelijk af. Doe dat zo dat het vee langs een deel van de oever kan drinken. Op deze plek ontstaat een modderige strook waar zwaluwen nestmateriaal kunnen vinden. Het afgerasterde deel van de oever blijft vrij van betreding en verstoring. Daar ontwikkelt de vegetatie zich volop. Door deze maatregel treedt ook geen overmatige bemesting van het water op.

Gebruik geen bestrijdingsmiddelen

Chemische bestrijdingsmiddelen zijn funest voor de flora en fauna. Gebruik die middelen daarom niet in een poel. Probeer inwaaien en het afspoelen ervan uit het omliggende land te voorkomen. Breng eventueel een buffer aan tussen poel en perceel in de vorm van een takkenwal en laat deze overgroeien met planten zoals braam.

Geen meststoffen in de poel

In een te voedselrijke poel gedijen ongewenste planten als rietgras en algen uitstekend. Het zuurstofgehalte van het water is erg laag. De overdadige plantengroei heeft tot gevolg dat er vaker onderhoud nodig is. Voorkom dan ook dat er mest in de poel terechtkomt. Zorg er ook voor dat er geen overstort van een septictank in uitkomt.

Verwijder teveel waterplanten

Er is sprake van een teveel waterplanten wanneer deze meer dan de helft van de oppervlakte van de poel innemen. Afhankelijk van het gewenste eindbeeld verwijdert u de planten door deze uit te trekken of af te maaien. Het is beter eerder in te grijpen. Verwijder daarom ieder jaar een gedeelte van de waterplanten uit de poel. Bij regelmatig onderhoud ontstaat een grotere diversiteit aan planten- en diersoorten dan bij minder frequent onderhoud. Het schoningsmateriaal kunt op de mest- of composthoop storten.

Verwijder slib en dode plantendelen

Valt de poel in de zomer droog, omdat er teveel slib in het water aanwezig is, dan bent u te laat met het verwijderen hiervan. Bagger niet al te grote poelen één of twee maal in de vijf jaar in gedeelten. Haal de poel niet in één keer compleet leeg, maar spreid dit werk over een langere periode. De in de poel aanwezige organismen kunnen anders nergens heen vluchten. Verspreid het slib over het aangrenzende perceel. Gooit u het op een hoop op de oever, dan groeien hier al snel diverse ruigtekruiden.

Maai randen gefaseerd

Maai de randen van een poel, maar laat bijvoorbeeld een kwart staan. Daarmee biedt u diverse insecten een plek om te overwinteren.

Onderhoud van bomen en struiken

Veel schaduw is ongunstig voor het leven in de poel. Teveel bladafval leidt tot zuurstofgebrek. Snoei daarom regelmatig de bomen en struiken die bij de poel staan. Het heeft hierbij de voorkeur om niet alle opslag in een keer te verwijderen. Ook de houtopslag biedt schuilgelegenheid en beschutting, aan amfibieën en andere diersoorten.

5.3 Nestkasten en nestmaterialen zwaluwen

Nestplaatsen

Boerenzwaluwen nestelen bijna altijd binnen in een gebouw. Ze geven hierbij de voorkeur aan een gebouw waarin dieren gehouden worden. Dat betekent dat er vanaf april een opening moet zijn waardoor ze naar binnen kunnen vliegen. Het is daarom belangrijk om een raampje open te zetten, een deur op een kier houden of bijvoorbeeld een ruitje eruit halen.

De opening moet groot genoeg zijn om in volle vlucht door te gaan. Deze moet tenminste ca. 30 cm breed zijn en 10-15 cm hoog. De invliegopening moet vrij hoog aangebracht worden, want bij een lage opening lopen ze het risico door een kat gepakt te worden. De nesten worden bij voorkeur aangebracht in een donker hoekje, beschut tegen tocht en vocht (Bennie van den Brink, 2001).

Huiszwaluwen bouwen nesten vooral onder overhangende daken boven een ruwe stenen buitenmuur. Bij voorkeur wordt het kunstnest geplaatst uit de zon aan de oost- of noordoost zijde van het huis en onder een witte of crèmekleurig geschilderde dakrand. Op die manier zoeken ze de koelte op voor hun jongen. Bovendien weert het parasieten.

Maak kunstnesten na het broedseizoen jaarlijks schoon (parasieten verlagen het broedsucces).

Nestmateriaal

Van maart tot augustus is het voor zwaluwen noodzakelijk om te kunnen beschikken over nestmateriaal (klei/leem en stro). Ze kunnen dit bijvoorbeeld vinden bij een goed onderhouden poel. Door regelmatig onderhoud van een poel houdt deze wat stukjes kale oever en kan op die manier dienen als bron voor nestmateriaal. Daarnaast is het te vinden bij (afgestoken) slootkantjes en plasdras-oevers. Wanneer er weinig van dit materiaal in de directe omgeving van een erf te vinden is, dan kan er kunstmatig een dergelijk plek worden gerealiseerd. Dit kan door een stuk slootkant (heel) schuin af te steken of een plas te maken door een ondiepe kuil te graven en deze eventueel te bekleden met een stuk plastic zeil. Deze kan dan gevuld worden met klei/leem en wat ruige mest. Probeer ervoor te zorgen dat het materiaal vochtig blijft.

5.4A Schuilplaatsen

Veel jonge vogels kunnen de eerste tijd nog niet goed vliegen en scharrelen wat rond, vaak ook op de grond. De ouders houden hen in de gaten, maar kunnen ze niet echt beschermen. Er liggen veel gevaren voor de jongen op de loer: katten, honden, bunzingen en steenmarters. Om aan huis- en roofdieren te kunnen ontsnappen, moeten de juvenielen, vooral als ze niet vliegvlug zijn, snel een veilige schuilplaats kunnen vinden. Voor hun overleving is het van groot belang dat er op uw erf voldoende schuilplaatsen aanwezig zijn. Dit geldt zeker niet alleen voor jonge steenuilen, maar ervogels in het algemeen en jonge vogels in het bijzonder.

Schuilvoorzieningen op erf

Zorg voor schuilmogelijkheden onder of in de nabijheid van de broedplaats/nestkast van vogels. Probeer diverse mogelijkheden aan te bieden en denk hieraan bij het opruimen van uw erf. Voorbeelden voor schuilplaatsen zijn: stapel stenen of dakpannen, rasterpalen en pallets. De opslag van brandhout,

een takkenhoop of stapel droogstaande buizen zijn ook goede schuilvoorzieningen, evenals konijnenholen. Gooi een verlaten konijnenhol niet dicht. Een stevig aardappelkistje met gaten van zeven centimeter vlak boven de grond en geheel overdekt met takken, voldoet ook goed als schuilplek. Verder kan een dichte begroeiing bescherming bieden. Snoei daarom struweel in een overhoek van het erf niet te intensief.

Ook voor vliegvlugge jongen is de aanwezigheid van bomen in de nabijheid van broedplaats of nestkast van belang. Het zijn vaak schuil- en rustplaatsen en bieden jongen bovendien extra schuilmogelijkheden bij slechte weersomstandigheden.

Schuilplaatsen in schuren

Ook van het vogels die in uw schuur of stal broeden, kunnen de jongen op de grond raken. Bied ze schuilplaatsen in de vorm van een stapel hout, kistjes of ander materiaal. Door de aanwezige meubels en andere voorwerpen niet strak tegen de muur te zetten, geeft u ze een extra gelegenheid zich te verstoppen. Maak zo nodig een toegang tot de spouw. Let er op dat ze hier op eigen kracht uit kunnen komen.

Voorkom slachtoffers door huisdieren

Huisdieren als katten en honden kunnen de nodige slachtoffers maken onder de jonge vogels, maar ook andere vogels. Katten besluipen 's nachts en in de ochtendschemering de jonge vogels die op de grond voedsel zoeken. Een bel om de hals van de kat blijkt niet te voldoen om de jonge vogels tijdig te waarschuwen. Probeer uw katten tijdens de periode dat er jonge vogels zijn 's nachts zo veel mogelijk binnen te houden. Dat voorkomt slachtoffers en heeft als bijkomend voordeel dat ze ook de voedselzoekende ouders niet belemmeren bij het op de grond verzamelen van prooien. Een hond verwondt vogels inwendig of bijt ze dood als hij de kans krijgt. Houd honden in de maanden juni en juli daarom zo veel mogelijk weg van nestplekken. Houtstapel en buizen redden juveniele vogels.

5.4B Muizenvoorzieningen dragen bij aan voedsel

Er zijn diverse landschapselementen die gunstig zijn voor de prooidieren van diverse vogelsoorten. Naast deze elementen zijn er ook diverse mogelijkheden voor een betere muizenstand door te zorgen voor extra voedsel en droge, beschutte overwinteringsplekken. Een goede muizenstand garandeert voldoende voedsel voor bijvoorbeeld de steenuil in elk seizoen. Het nemen van maatregelen voor een betere muizenstand moet wel met beleid en terughoudendheid gebeuren. Help bijvoorbeeld alleen een tanende muizenpopulatie om een moeilijke (winter)periode te overbruggen. U moet voorkomen dat uw steenuilen en andere muizeneters de muizen niet in toom kunnen houden en er een muizenplaag ontstaat. Heeft u een varkens- of pluimveebedrijf, wees dan terughoudend met het stimuleren van muizen binnen de gebouwen. Dit in verband met mogelijke insleep van ziekten.

Muizenhaard

De eenvoudigste manier om muizen te helpen, is door in de winter op een rustige plek van het erf wat stro uit te spreiden en er af en toe wat graan tussen te strooien. U kunt dit doen bij een overhoek of damhek, maar ook bij een takkenhoop, houtstapel of in de hoek van de schuur.

Muizenruiter

In een rustige hoek van het erf kunt u een ouderwetse ruiters van palen opzetten en die bedekken met stro, hooi of maaisel van uw overhoek. De ruiters kan ongeveer twee meter hoog zijn. Ververs jaarlijks één of meerdere keren het hooi. Muizenruiter trekt muizen aan.

Muizenpiramide

Een andere ondersteuning voor muizen is een muizenpiramide. Voor deze ongeveer anderhalve meter hoge voorziening gebruikt u lange takken als ribben die u bovenaan samenbindt. Onderin bevestigt u op ongeveer dertig centimeter hoogte een rooster van ijzer of takken. Het rooster dekt u af met snoeihout. Daaronder legt u wat stro of hooi en strooit u graankorrels voor de muizen. Het is handig om al bij de opbouw een plastic buisje in de stapel snoeihout te steken. Dan kunt u later gemakkelijk graankorrels toevoegen.

Muizenschuilplaats

Het is voor muizen belangrijk dat ze in herfst en winter een droge schuilplaats hebben. De aanwezigheid van houtstapels, takken-, gras- of steenhopen kunnen hierin voorzien. Doe dit dan bij op plaatsen waar de belangrijkste voedselbronnen van de muis liggen, zoals onder noten- en fruitbomen, eik of kastanje. Een neergelegde golfplaat, een stapel stenen, wat buizen of nonchalant op elkaar gestapelde oude dakpannen vormen al een goede schuilplaats. Een bijkomend voordeel van voldoende schuilmogelijkheden is dat in de winter minder muizen binnenshuis een schuilplaats zullen zoeken. Tevens kunnen jonge uilen er bij gevaar ook een schuilplaats vinden.

5.4C Uitkijkpost voor jagers

Voor vele mensen is de eerste kennismaking met een steenuil een vogel die op een paaltje of houtstapel zit. Ze rusten dan niet, maar kijken uit naar prooi. Steenuilen jagen dikwijls vanaf een uitkijkpost; ook andere soorten doen dit. Houten afrasterpaaltjes zijn daarbij favoriet. Maar het kan ook een lage boomtak zijn, het dak van een schuurtje of een hek. Vanuit zo'n uitkijkpost overziet de "jager" zijn omgeving. Als hij een prooi ziet, duikt of vliegt hij vanaf de uitkijkpost er op af. Een ruim aanbod van paaltjes en andere uitkijkposten binnen een territorium is dan ook wenselijk.

Houten paaltjes of houtstapel

Bij graslandpercelen maken o.a. steenuilen vooral gebruik van houten afrasterpaaltjes en hekpalen. Zijn dergelijke voorzieningen afwezig, dan is het aan te bevelen om er enkele te plaatsen. Kies daarvoor bij voorkeur een ruige perceelrand of een droge sloot uit. Ook houtstapels met hoogte van tenminste anderhalve meter kunnen worden gebruikt als uitkijkpost. Mocht zo'n houtstapel ontbreken op uw erf, maak er dan een in een rustige hoek. Het liefst bij een ruige overhoek of naast een kruidenrijk grasveldje.

5.5A Vogels verdienen een overhoek op graslandperceel

Het komt voor dat er in een graslandperceel een hoek zit die minder makkelijk is te bewerken.

Dikwijls gaat het om een schuin of grillig gevormd deel langs een waterloop, houtwal of bos. Zonder beheer verrommelen deze zogenaamde overhoeken makkelijk. In potentie zijn dit ideale plekken voor de prooidieren. Deze overhoeken kunt u namelijk perfect ontwikkelen naar een ruige en gevarieerde vegetatie met wisselende lengtes. Variatie van het beheer in tijd en plaats is de sleutel tot diversiteit in vorm en samenstelling. Wanneer het beheer op een soortenrijke, grazige vegetatie gericht is, zijn er vaak diverse soorten vlinders aanwezig. Ze zoeken voedsel, planten zich voort en overwinteren. Muizen vinden hier in de nazomer, herfst en winter zaden. Een soort als de steenuil, die een standvogel is, vindt juist hier het hele jaar door zijn voedsel.

In ruigtevegetatie komen, naast hoog opgaande grassen als kropaar en grote vossenstaart, ook grote brandnetel, boerenwormkruid, fluitenkruid, berenklaauw en wilde kaardenbol voor. Dit zijn typische ruigtekruiden die belangrijk zijn voor dagvlinders en vogels. De atalanta en dagpauwoog zullen zich,

bij aanwezigheid van geschikte waardplanten, voortplanten. Vogels zoeken hier voedsel. U kunt besluiten helemaal niets met de overhoek te doen. Voor sommige dieren, zoals muizen, is dit voldoende om zich daar te vestigen. Zo'n hoekje oogt dan wat ruig.

Heeft u liever geen verruiging, dan kunt u een bloemrijke overhoek creëren met extra elementen zoals een poel, een haag en steen- en takkenhopen. Voor meerdere vogelsoorten is het belangrijk dat er tevens plekken met een korte vegetatie zijn, zodat prooien gemakkelijk gevangen kunnen worden.

Inrichten van een overhoek

Er geldt een vijftal basisregels om een grotere diversiteit en aantal planten- en diersoorten op een overhoek te realiseren. Dit zijn: variatie in ruimte, variatie in tijd, maatwerk, verschralling en geduld. Voor een inrichtingsplan of het beheer dienen deze regels als uitgangspunt te worden gehanteerd. Hoe meer variatie in het ruimtelijke beheer binnen een overhoek; hoe groter het aanbod van prooidieren, waardoor ook bijvoorbeeld een steenuil betere overlevingskansen heeft. Het inrichten van een overhoek op een graslandperceel houdt meestal in dat u zo'n hoek opruimt en de vegetatie kort afmaait. Afhankelijk van uw wensen bepaalt u het toekomstige beheer en creëert een foerageerplek voor vogels.

Geschikte locaties

Meest geschikte locaties voor een overhoek zijn zonnige en luwe plekken. Deze zijn

aantrekkelijker voor insecten dan beschaduwde of winderige plekken. De beste locaties zijn ook te vinden op rustige achteraf plekjes. Achter een schuur of aan de rand van het erf waar de erfactiviteiten geen verstoring effect hebben. Een soort als de steenuil kan daar dan ongemoeid op jacht gaan. Locaties op korte afstand van natuurgebiedjes zoals een poel, struweel of bosje zijn ook uitstekend. Vanuit deze plekken kunnen planten en dieren gemakkelijk in de overhoek terechtkomen. Ook op plekken met verschillen in vochtuithouding en grondsoort kunt een overhoek inrichten. Hier zijn namelijk meer soorten planten te verwachten. Heeft u weinig productieve gedeelten op uw percelen, dan kunt u uit het oogpunt van opbrengstverlies ook hier een overhoek creëren.

Maaibeheer van de overhoek

Om een gevarieerd leefgebied voor prooidieren van onder andere de steenuil te realiseren, is het belangrijk om zo vaak als nodig te maaien. De maaifrequentie hangt af van de productiviteit van de bodem. Groeit de vegetatie snel en bestaat deze vooral uit grassen, ridderzuring, fluitenkruid of grote brandnetel, maai dan minimaal twee keer per jaar. Maai voordat het gewas bloeit, dat voorkomt uitzaaien en bevordert het uitputten van deze planten. Na verloop van enkele jaren zal de vegetatie minder snel groeien en kan de frequentie terug tot één- à tweemaal per jaar. Maai dan in juni of juli en in september of oktober. Is de vegetatie echt soortenrijk en de gewasproductie laag, maai dan slechts eenmaal per twee jaar in augustus. Uiteindelijk zullen prooidieren zich hier prettig voelen en is er voldoende voedsel voor meerder vogelsoorten. U kunt ook maaien in blokken. Door bijvoorbeeld de ene helft van de overhoek in mei of juni en in september te maaien en de andere helft in juli of augustus geeft u voorjaar- en zomerbloeiers kansen. Bovendien biedt u, door de aanwezigheid van een korte en lange vegetatie, een soort als de steenuil de kans zijn prooien beter te bemachtigen.

Afvoeren van maaisel

Door het afvoeren van het maaisel bevordert u de verschralling van de bodem en daarmee de soortenrijkdom van de overhoek. Bestaat de vegetatie voornamelijk uit grassen met veel ruigtekruiden, voer het maaisel dan direct af. Treft u in de vegetatie soorten van minder voedselrijke grond, zoals pinksterbloem of margriet, laat het maaisel dan een aantal dagen liggen. Dat geeft deze planten de gelegenheid zich uit te zaaien. Het maaisel moet u echter

altijd binnen een week afvoeren. Daarmee voorkomt u verruiging. Bij kleine hoeveelheden maaisel kunt u dit op één of meerdere hopen zetten, bijvoorbeeld langs de rand van een overhoek.

Bloemzaden voor meer prooidieren

Wanneer de overhoek geïsoleerd in het landschap ligt en er geen fraai bloeiende of andere gewenste plantensoorten voorkomen, overweeg dan om de natuur een handje te helpen door bloemrijk hooi van een naburig natuurgebiedje uit te leggen of een zaadmengsel van inheemse kruiden uit te strooien. Zorg er wel voor dat de grond in de overhoek niet te voedselrijk is. De nieuwe planten zullen zich er anders niet handhaven.

Slootschonen bij een overhoek

Bij schonen van sloten langs de overhoek kunt u het schoningsmateriaal, als het om kleine hoeveelheden gaat, hoog op de slootkant leggen. Hiermee beperkt u het bemestende effect. Wanneer het om veel materiaal gaat, voer het dan af. Schoon de sloot zo mogelijk vanaf de overkant, zodat u de overhoek vrij houdt van schoningsmateriaal en vernieling van de vegetatie door de gebruikte machine voorkomt. Schoon de sloot zo mogelijk niet elk jaar. Dat komt de muizen- en insectenstand ten goede.

5.5B Moes- en bloementuin jaarrond aantrekkelijk

Op erven treffen we vaak (boeren)tuinen aan met zowel sierplanten als groenten en kruiden. De aanwezigheid van deze tuinen heeft een gunstige invloed op de steenuil vriendelijke leefomgeving. In de bloementuin staan veel planten en struiken, zoals de vlinderstruik, die aantrekkelijk zijn voor vlinders. Op de waardplanten zetten de vlinders eitjes af en de rupsen eten de bladeren. Wat goed is voor vlinders is ook positief voor andere insecten. Rupsen en insecten trekken op hun beurt weer steenuilen aan. De groenten en kruiden die het hele jaar door in de moestuin aanwezig zijn, zorgen ook voor het nodige dierenleven. Dit alles nodigt vogels uit regelmatig tijdens voedselvuchten de moes- of bloementuin aan te doen.

Spreiding bloei van bloemen

Door met zorg de samenstelling van de bloemen en groenten uit te zoeken, zullen een groot deel van het jaar bloemen aanwezig zijn met nectar en stuifmeel. Erfvogels kunnen dan ook het hele jaar door in de tuinen op jacht gaan, omdat de bloemen steeds insecten en andere prooidieren aantrekken.

Plant inheemse soorten

Inheemse soorten bevatten over het algemeen meer nectar dan gecultiveerde planten. Veel wilde soorten hebben ook een grote sierwaarde voor de tuin. De inlandse kruiden zijn niet alleen voor de mens aantrekkelijk, maar ook voor talloze dieren. Brandnetels zijn een belangrijke voedselplant voor rupsen. Geef ze een kans te groeien waar ze geen overlast veroorzaken.

Tuin met graangewas

Als vruchtwisseling kunt u jaarlijks een deel van de tuin inzaaien met een graangewas, bijvoorbeeld rogge. Dit is goed voor de bodem. Een graanveldje biedt bovendien muizen en vogels een extra voedselbron, zeker als u het gewas tot in de winter laat staan.

7.4 Planten lijst zure bodems

Er kan juist ook gebruik gemaakt worden van de zure bodem in het bos, door hier planten neer te zetten die juist goed gedijen op deze zure bosbodems.

De Vaccinium soorten doen het goed op zure gronden. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de:

Blauwe bes

Cranberry

Rijsbes

Vossenbes

Amelanchier Lamarckii (krentenboom)

De krentenboom doet het goed in halfschaduw/zon, is winterhard, en komt uit de rozen familie. Heeft een mooie bloei in het voorjaar en in de herfst biedt het boompje eetbare krenten.

Fragaria vesca (Bosaardbei)

Deze plant is een kruidachtige en groeit laag aan de grond veelal in bossen (open plaatsen), kapvlakten, houtwallen, bosranden, heggen en struwelen. Zonnige tot vaak half beschaduwde plaatsen op matig vochtige tot droge plekken. De vruchten van Bosaardbei hebben een meer uitgesproken smaak dan die van de gekweekte aardbei.

Arbutus unedo (Aardbeiboom)

De aardbeiboom is eigenlijk een grote struik (wordt tussen de 3 en 6m hoog), deze plant is blad houdend in de winter. Let wel op winterhardheid van de soort. De plant is zon minnend.

Corylus avellana (Hazelaar)

De hazelaar wordt tot ongeveer 7 meter hoog. Bosranden en bosgrond is een geschikte groeiplaats voor deze plant. Heeft echter wel zon tot half zon nodig om goed vrucht te kunnen dragen.

Gaultheria (Bergthee)

Bergthee is een groenblijvende plant. De plant wordt soms gebruikt als bodem bedekkende sierplant. Hij groeit goed in vochtige bodems en heeft zon tot half zon nodig. De besjes van deze plant kun je eten en smaken mintachtig. Bij aanplant is zure grond een vereiste.

Poncirus trifoliata (De winterharde citrus)

Dit is een forse, relatief snel groeiende vaste plant, die in tegenstelling tot zijn familieleden redelijk vorstbestendig is. De bloei is in april en mei, wat enig risico op schade door vorst met zich meebrengt. De plant is goed zelf bestuivend. De vruchten smaken naar een combinatie van citroen en sinaasappel.

Castanea sativa (tamme kastanje)

De kastanje is een boom die tussen de 20 en 30 meter hoog kan worden. Is eenhuizig en heeft half zon tot zon nodig. De bodem kan voedselarm tot matig voedselrijk zijn, ook zure bodem is waar deze boom van houdt. Het is een climaxsoort dus zal goed gedijen in een beschutte standplaats.

Hippophae rhamnoides (Duindoorn)

De duindoorn is een echte pionier en vraagt daarom om een open plek, vol in de zon en in de wind. Arme zure zandbodems zijn daarom ook geen probleem. Daarnaast heeft de duindoorn de bijzondere eigenschap om de bodem te verbeteren doordat ze stikstof fixeren.

Elaeagnus Ebbingei (olijfwilg of zilverbess)

Deze heester is een schitterende blad houdende plant die goed tegen wind, zoute en zure omstandigheden kan. Toch kan deze plant ook in de ondergroei van het bos gedijen en heeft dus niet perse volle zon nodig. Net als de duindoorn heeft de olijfwilg de eigenschap stikstof te binden en lokaal de bodem te verbeteren.

Rubus idaeus (Framboos)

Deze struik groeit goed op meestal half beschaduwde beschutten plaatsen, matig zure tot neutrale, kalkarme, veelal zanderige grondsoorten. Komen van nature voor aan bos randen, kapvlakten en struwelen. Door er regelmatig mulch aan toe te voegen zal de framboos het nog beter doen. Er zijn herfst en zomer frambozen.

Schisandra chinensis (vijf smaken bes)

De 5-smaken-bes is een klimmer en produceert rode bessen die alle 5 de basissmaken bevatten, waardoor de plant in het Chinees deze naam heeft gekregen. De bes zelf is zoetzuur en het zaad in de bes smaakt zout, scherp en bitter. De plant komt van oorsprong uit de noordelijke bossen van China en klimt daar in andere bomen. Een standplaats tegen een muur, schutting of boom is daardoor aan te raden. De soort is volledig winterhard en is tweehuizig. Standplaats is zonnig of halfschaduw.

Voor verkoop adressen van verschillende soorten bomen check de BMF Website voor een uitgebreide voedselbossenkaart.¹

Het platform 'Plants for a Future' heeft een enorme database van ruim 7000 verschillende eetbare en medicinale planten. De website geeft de mogelijkheid om verschillende criteria toe te voegen en er zo naar een geschikte plantsoorten gezocht kan worden.⁸

¹ <http://www.brabantsemilieufederatie.nl/voedselbossen/kaart/> ⁸ <http://pfaf.org/user/Default.aspx>

Bron: <https://www.brabantsemilieufederatie.nl/friksbeheer/wp-content/uploads/2018/01/handboek-bosomvorming-Heleen-Verbeek2.pdf>

7.5 Kadernota kampeerbeleid gemeente Emmen

4.3 Kleinschalig kamperen

Kleinschalig kamperen is ontstaan als 'kamperen bij de boer', en roept nog steeds dergelijke associaties op. De praktijk is echter dat door de ontwikkelingen binnen de landbouwsector, de afname van het aantal agrariërs en de veranderingen in het grondgebruik in het landelijk gebied juist bij niet-agrariërs de behoefte aan het kunnen aanbieden van kleinschalig kamperen groeit. Bovenstaande ontwikkelingen waren, samen met de gemeentelijke doelstelling tot het doen toenemen van het aantal overnachtingen, voor de gemeente Emmen in de nota 'Kampeerbeleid in de gemeente Emmen' reeds aanleiding om geen onderscheid te maken tussen boer of burger, als het gaat om kleinschalig kamperen. Deze lijn wordt, in overeenstemming met het advies van het Recreatieschap, voortgezet. De bovengrens voor kleinschalig kamperen wordt verruimd naar maximaal 25 standplaatsen.

Hier wordt afgeweken van het advies van het Recreatieschap, dat ervoor kiest om deze grens vast te houden op 15 standplaatsen. Dit beleidsuitgangspunt is gebaseerd op de ambities, die de gemeente Emmen heeft ten aanzien van de sector toerisme en recreatie in het algemeen en de verblijfsrecreatie in het bijzonder (zie paragraaf 2.1). Daarnaast spelen de toenemende investeringen, die moeten worden gepleegd om een kampeerterrein, en dus ook een kleinschalig kampeerterrein, te ontwikkelen een rol. Over de volle linie van de sector treedt schaalvergroting op. Kleinschalig kamperen is weliswaar een nevenactiviteit, maar dient ook als zodanig rendabel te kunnen zijn. Het past in deze lijn om ook een minimum oppervlakte te hanteren voor een kampeerterrein, hetgeen eveneens vanuit ruimtelijke invalshoek wenselijk is. Op dit punt wordt het advies van het Recreatieschap dan ook overgenomen. De minimumoppervlakte voor deze terreinen wordt gesteld op 0,5 hectare. Zoals gezegd wordt er geen onderscheid gemaakt tussen 'boer en burger'. Wel brengt de minimale oppervlakte van 0,5 hectare met zich mee, dat het in de praktijk veelal percelen met een agrarische of voormalige agrarische functie zijn, die in aanmerking komen voor een kleinschalig kampeerterrein. Dit sluit aan op de tendens, dat er in toenemende mate een nieuwe functie gezocht wordt voor voormalige agrarische bebouwing. De tendens in de landbouw is, dat het aantal agrarische bedrijven daalt en de omvang van de agrarische bedrijven sterk zal toenemen (schaalvergroting). Beide ontwikkelingen leiden ertoe dat met name in de (lint)bebouwing agrarische bebouwing deze functie verliest. Kleinschalig kamperen kan een goede invulling vormen voor voormalige agrarische locaties. Als vestigingslocatie voor een kleinschalig kampeerterrein genieten dergelijke locaties in dorpskernen en linten dan ook, naast uiteraard de leisurezones (zie paragraaf 2.4) de voorkeur. Voor kleinschalig kamperen wordt een seizoen van 15 maart t/m 31 oktober aangehouden. Dit sluit aan op de aard van kleinschalig kamperen als vorm van nevenactiviteit. Ook in landschappelijk opzicht onderscheiden terreinen voor kleinschalig kamperen zich op deze manier duidelijk van de reguliere terreinen.

Gezien de aard van het kleinschalig kamperen, zal duidelijk zijn dat ook als het gaat om de toegestane kampeermiddelen onderscheid wordt gemaakt tussen kleinschalige kampeerterreinen en de reguliere terreinen. Kleinschalig kamperen beperkt zich tot toeristische plaatsen voor toercaravans, vouwwagens, campers, tenten etc.

Kleinschalige kampeerterreinen samengevat

- geen onderscheid tussen boer of burger
- bovengrens van maximaal 25 standplaatsen
- minimumoppervlakte van 0,5 hectare
- als vestigingslocatie voor een kleinschalig kampeerterrein genieten voormalige agrarische locaties in dorpskernen en linten dan ook, naast uiteraard de leisurezones de voorkeur.
- kampeerseizoen van 15 maart t/m 31 oktober
- uitsluitend toeristische plaatsen voor toercaravans, vouwwagens, campers, tenten etc.

7.6 Structuurvisie “Emmen, Water”

Het landschap van de kleinschalige veenontginningen

- Behoud opstreckende verkaveling en, in samenhang daarmee, opstreckende sloten- en houtwallenpatroon.
- Behoud en herstel van de landschappelijke en natuurlijke waarden van de beekdalen (Schoonebeekerdiep, Valtherdiep en een deel Runde) in combinatie met het vergroten van de waterbergende functie. De herkenbaarheid van de beekdalen kan worden versterkt door herstel van de beekloop (weer laten meanderen, periodiek buiten oevers laten treden), vernatting van het beekdal, herstel structuur houtwallen en behoud open karakter. Er zijn mogelijkheden tot recreatief medegebruik.